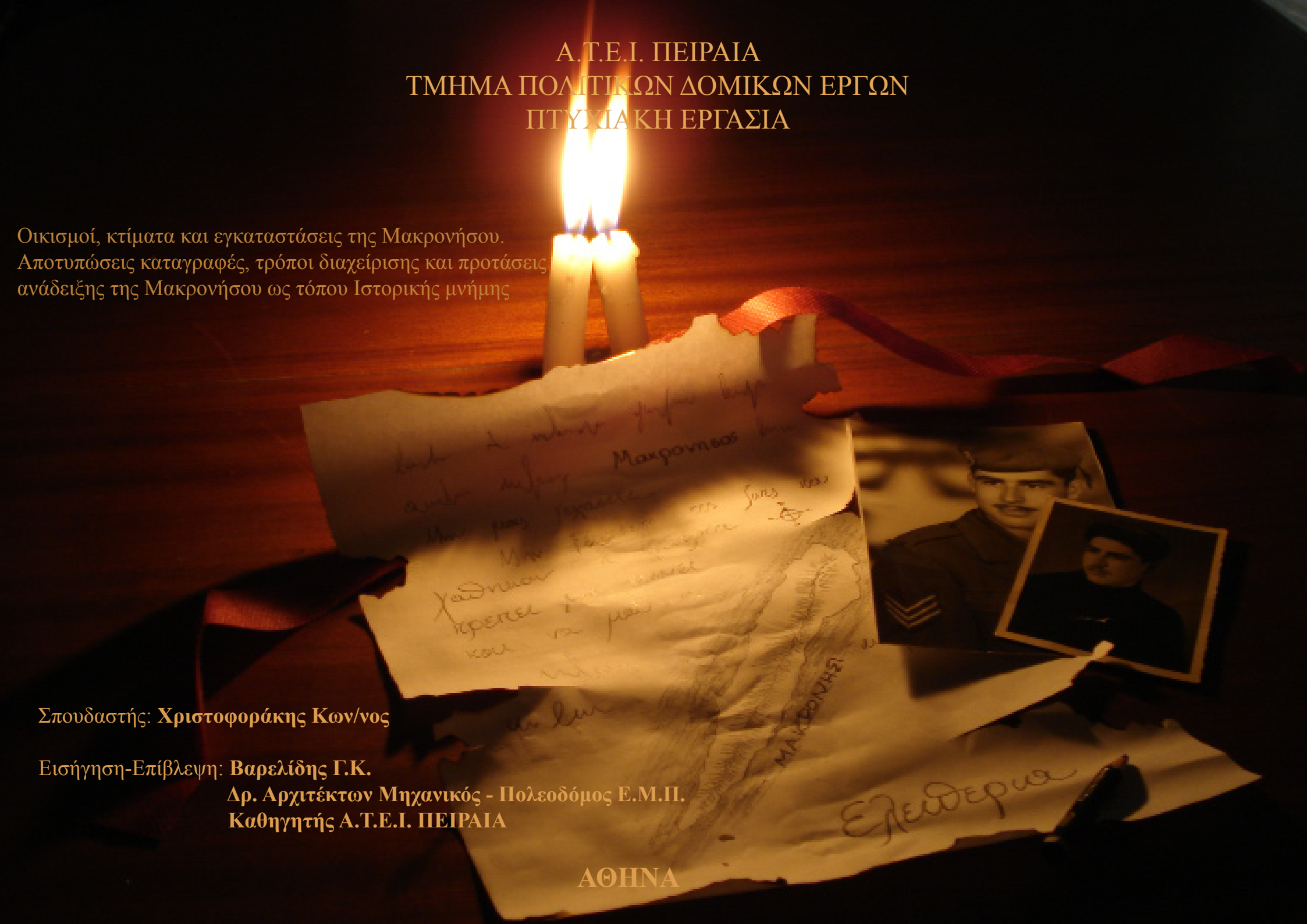
Α.Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Οικισμοί, κτίματα και εγκαταστάσεις της Μακρονήσου. Αποτυπώσεις καταγραφές, τρόποι διαχείρισης και προτάσεις ανάδειξης της Μακρονήσου ως τόπου Ιστορικής μνήμης

Σπουδαστής: **Χριστοφοράκης Κων/νος**

Εισήγηση-Επίβλεψη: **Βαρελίδης Γ.Κ.**
Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός - Πολεοδόμος Ε.Μ.Π.
Καθηγητής Α.Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

ΑΘΗΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ
1.1 Μεθοδολογία

Α΄ΜΕΡΟΣ

2. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
2.1 Γεωγραφική θέση
2.2 Ιστορικά στοιχεία
2.3 Χωροταξική διάρθρωση και οργάνωση εγκαταστάσεων

3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ
3.1 Υπάρχουσα κατάσταση οικισμού
3.1.1 Οργάνωση και λειτουργική διάρθρωση οικισμού
3.1.2 Κατασκευή και υπάρχουσα κατάσταση των κτισμάτων
3.2 Οικοδομική ανάλυση
3.3 Λοιπές λεπτομέρειες

Β΄ΜΕΡΟΣ

4. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ
5. ΣΚΙΤΣΑ
6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Το αντικείμενο της παρούσης εργασίας ασχολείται με την Μακρόνησο (φωτ.1) και συγκεκριμένα εστιάζει στην ανάλυση ενός από τους τέσσερις οικισμούς (φωτ.2) που εντοπίζονται στην έκταση της.

Οι οικισμοί αυτοί παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς αποτελούν τόπο πολιτικής εξορίας κατά τη δεκαετία του 40΄. Τα κτίσματα κατασκευάστηκαν από προσωπική εργασία των ίδιων των εξόριστων, οι οποίοι κατά την παραμονή τους εκεί, πέρα από τις αντιξοότητες της διαβίωσης σε ένα τόπο σαν αυτό, έπεφταν συχνά θύματα βασανιστηρίων.

Θα δούμε πως παρ' όλες τις δυσκολίες, την απουσία βλάστησης, δόμησης, εγκαταστάσεων, κατάφεραν να επιβιώσουν σε ομάδες – κοινότητες που αποτελούσαν τους οικισμούς. Η δομή και η οργάνωση των οικισμών είναι άξια προσοχής, καθώς φαίνεται να αποτελούν μια μικρογραφία κοινωνίας της εποχής.

Ο τρόπος ανάλυσης και μελέτης που θα χρησιμοποιηθεί έχει ως εξής : Αρχικά θα μελετηθούν γενικά στοιχεία που αφορούν τη Μακρόνησο, ο ρόλος της σαν ιστορικός τόπος, η γεωγραφική της θέση και το ανάγλυφο της, η χωροταξική της διάρθρωση, ο τρόπος λειτουργίας των οικισμών. Στη συνέχεια, εστιάζοντας σε ένα από αυτούς, τον Β΄Ε.Τ.Ο., θα αναλύσουμε την υπάρχουσα κατάσταση στην οποία βρίσκεται και θα γίνει μια προσπάθεια αναπαράστασης της μορφής που αυτός είχε όταν βρισκόταν εν ενεργεία. Σε ένα πιο εξειδικευμένο στάδιο μελέτης, θα γίνει μια σύντομη οικοδομική ανάλυση σε επιμέρους τμήματα του οικισμού, όπως αυτή προέκυψε από επί τόπου αποτύπωση.

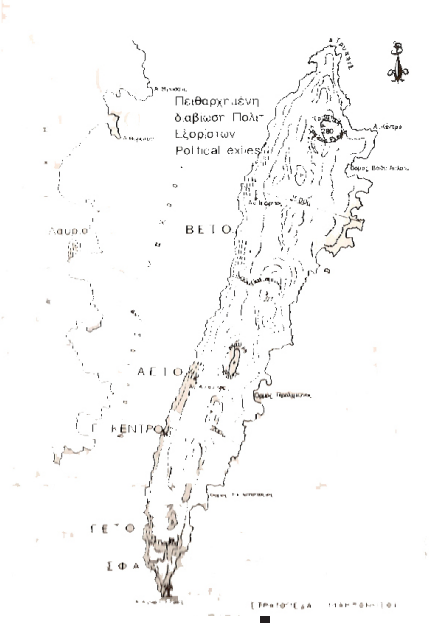

1. Μακρόνησος, πηγή: παγκόσμιος ιστός, www.kazam.gr/online/node/119232

2. οικισμός, πηγή: παγκόσμιος ιστός, google earth

Σε μια δεύτερη φάση, θα διατυπωθεί και θα αναλυθεί μια πρόταση, που σκοπό έχει την διατήρηση, πιθανή βελτίωση αλλά και ανάδειξη του οικισμού της Μακρονήσου (φωτ.3) ως χώρο ιστορικής σημασίας, επισκέψιμου από το κοινό. Πιο συγκεκριμένα, η πρόταση αφορά τη δημιουργία ανοιχτού μουσειακού χώρου στην έκταση του οικισμού, που θα δίνει την ευκαιρία, με επεμβάσεις ήπιου χαρακτήρα, να αποδοθεί η σημασία και η ιστορικότητα του τόπου στον επισκέπτη.

3. χάρτης νήσου, πηγή: Αρώνης - Μουρατίδης, Μακρόνησος -1997 σελ.4)

Η πτυχιακή εργασία, η οποία αναφέρεται στον Β'ΕΤΟ της Μακρονήσου συντάχηκε μετά απο τρείς κύριες φάσεις έρευνας.

- Έρευνα πηγών: Βιβλία από τις βιβλιοθήκες του Πολυτεχνείου και της Εθνικής βιβλιοθήκης, συγγράμματα απο εφημερίδες, αναζήτηση πληροφοριών στον παγκόσμιο ιστό (internet). Πρέπει να αναφερθεί πως όλες οι πηγές αναφερόντουσαν στα ίδια γεγονότα, κάτι το οποίο έκανε την έρευνα ακόμα πιο δύσκολη στην εύρεση σπάνιων πληροφοριών.

- Έρευνα πεδίου: Πραγματοποιήθηκαν τρείς επισκέψεις στο νησί της Μακρονήσου έτσι ώστε να συλλεχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες, το νησί το προσεγγίσαμε με ένα ταχύπλοο σκάφος ενός κάτοικου της περιοχής του Λαυρίου, διότι δεν υπήρχε πρόσβαση, δρομολόγιο απο κάποια ακτοπλοϊκή εταιρία. Στην πρώτη επίσκεψη γίνανε οι αποτυπώσεις,του χώρου ψυχαγωγίας και των γραφείων των λόχων του οικισμού. Υπήρξαν δύσκολίες στην καταγραφή των στοιχείων διότι ο οικισμός ήταν εγκαταλελλειμμένος και οι διάδρομοι κίνησης ήταν γεμάτοι απο βλάστηση της περιοχής. Ακόμα πραγματοποιήθηκε καταγραφή της εγκάρσιας τομής του οικισμού με την βοήθεια ταχυμέτρου. η έρευνα διακόπηκε λόγο κακών καιρικών συνθηκών. Η δεύτερη επίσκεψη σαν σκοπο είχε την αποτύπωση των χώρων υγιεινής και του φυλακίου στο λιμανάκι. Γίνανε οι καταγραφές, φωτογραφήσεις και ακόμα παρατηρήσεις για την βλάστηση της περιοχής. Στην τρίτη και τελευταία επίσκεψη στην περιοχή έγιναν η καταγραφή της όψης των γραφείων λόχων, τα σκίτσα και τα σκαριφήματα.

- Θεωρητική- εργαστηριακή έρευνα: Μετά τη συλλογή των πληροφοριών πραγματοποιήθηκε επεξεργασία των κειμένων, των φωτογραφιων, των καταγραφών και σκαριφημάτων της περιοχής Β'ΕΤΟ της Μακρονήσου. Οι προτάσεις, λύσεις έτσι ώστε ο οικισμός να αναδειχθεί τροποποιήθηκαν αρκετές φορές μέχρι το τελικό αποτέλεσμα.

2.1 Γεωγραφική θέση

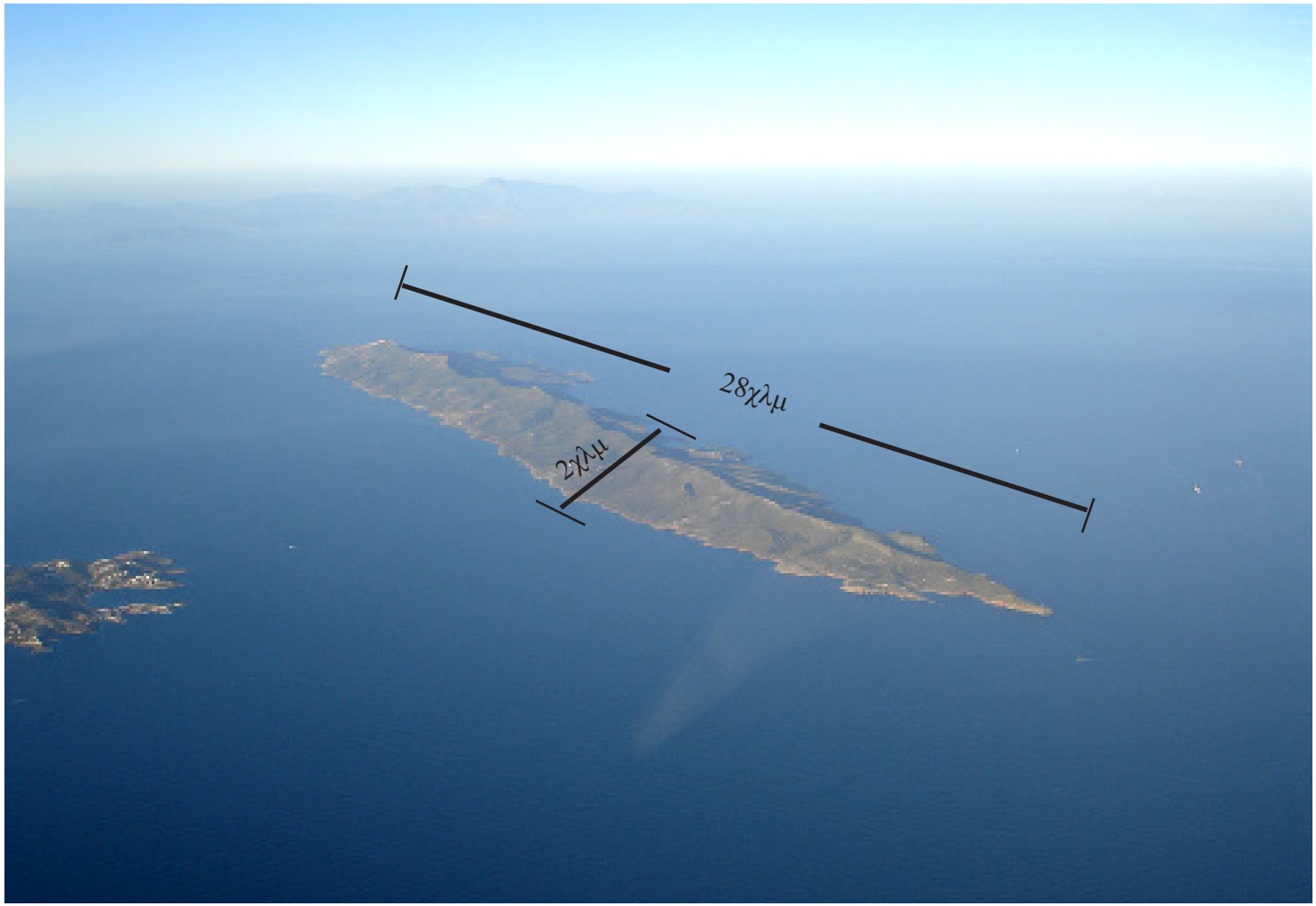
Η Μακρόνησος (φωτ.4) είναι νησί του Αιγαίου πελάγους, εκτείνεται παράλληλα με τις νοτιοανατολικές ακτές της Αττικής και απέχει από αυτές περίπου 5χλμ. Είναι το δυτικότερο νησί των Κυκλάδων και διοικητικά υπάγεται στη νήσο Κέα (Τζιά). Έχει επίμηκες σχήμα 11χλμ μήκος από Βορρά προς Νότο και πλάτος 2χλμ. Η έκταση της φτάνει τα 18τχλμ. Έχει 28 χλμ μήκος ακτών (φωτ.5) που σχηματίζουν τρείς όρμους, το Αγκάλιστρο το Γερολύμωνα και το Μακρια. Στην τοποθεσία Καταζύγια υπάρχει ένα μεγάλο φυσικό σπήλαιο, το νησί διαθέτει λίγες πηγές οι οποίες συχνά στερεύουν.

Η ψηλότερη κορυφή του νησιού έχει υψόμετρο 281μ και βρίσκεται στο βόρειο άκρο της Μακρονήσου το οποίο ονομάζεται Τρυπητή. Η ονομασία αυτή δόθηκε στην περιοχή διότι υπάρχει σήραγγα από ανατολή προς δύση.

Το έδαφος είναι χαμηλό, ξηρό και βραχώδες με μικρούς λόφους. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης βρίσκονται στη δυτική πλευρά διότι το νησί δέρνεται από ισχυρούς ανέμους χειμώνα καλοκαίρι. Η υπερβολική υγρασία και όλα τα παραπάνω κάνουν το νησί ένα τόπο τελείως αφιλόξενο για επιβίωση ζωικού κόσμου.

4. Αεροφωτογραφία Μακρονήσου,πηγή: παγκόσμιος ιστός www.mykonostour.com/greek/cyclades/makronisos

5. Μακρονησος, πηγή: παγκόσμιος ιστός, 1.bp.blocspot.com

2.2 Ιστορικά στοιχεία

Η Μακρόνησος με την πάροδο των χρόνων άλλαξε πολλές φορές χαρακτήρα, ανάλογα με την εκάστοτε δραστηριότητα στο έδαφος της, γεγονός που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον.

- Κατά την αρχαιότητα το νησί ονομαζόταν ‘’ Νήσος της Ελένης ’’ καθώς όπως λέγεται είναι ο τόπος στον οποίο έκρυψε ο Πάρης την ωραία Ελένη.
- Κατά την διάρκεια των βαλκανικών πολέμων (1912-13) λειτούργησε στο έδαφος της στρατόπεδο αιχμαλώτων πολέμου. Οι αιχμάλωτοι αυτοί έζησαν εκεί μέχρι την υπογραφή ειρήνης.
- Μετά την Μικρασιατική καταστροφή (1922) χρησίμεψε ως τόπος προσωρινής κατοικίας για όσους πρόσφυγες κατέφθασαν αναζητώντας μια νέα πατρίδα.
- Κατά τον εμφύλιο πόλεμο (1946-1949) η Μακρόνησος αποτέλεσε στρατόπεδο ηθικής εξαθλίωσης και τρομοκρατίας των αντιφονούντων (κομμουνιστές, πολιτικοί κρατούμενοι, λιποτάκτες στρατιώτες).

Η Μακρόνησος αναγορεύτηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης με εισήγηση του Γ.Ε.Σ. προς το υπουργείο Στρατιωτικών στις 3/4/47. Οι πρώτοι σκαπανείς (αριστεροί στρατιώτες δίχως όπλα) έφτασαν στις 26/5/47. Το στρατόπεδο συγκέντρωσης εξόριστων ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 1947 και οι αξιωματικοί – στρατοπεδάρχες – βασανιστές ήταν οι ακόλουθοι (φωτ.6,7).

Αξιωματικοί - Στρατοπεδάρχες - Βασανιστές

Μπαϊραχτάρης Γιώργος	Στρατοπεδάρχης
Βασιλόπουλος Αντώνης	Διοικητής Α΄ ΕΤΟ
Τζανετάκος Γιώργος	Διοικητής Β΄ ΕΤΟ
Σκαλούμπακας Παναγιώτης	Διοικητής Γ΄ ΕΤΟ
Σούλης Θωμάς	ΣΦ Αθηνών
Μηλιάδης Ελευθέριος	ΣΦ Μακρονήσου
Ιωαννίδης Δημήτριος	

(ο μετέπειτα Απριλιανός [21.4.1967] δικτάτορας)

6. πηγή: Αρώγης - Μουρατίδης Μακρόνησος -1997 , σελ.65

7. Στρατοπεδάρχης Μπαϊραχτάρης, πηγή: παγκόσμιος ιστός, google_Μακρόνησος

Τον Οκτώβριο του 1949 ιδρύθηκε ο αυτόνομος Οργανισμός Αναμορφωτηρίων Μακρονήσου Ο.Α.Μ. Μετά την λήξη του εμφύλιου πολέμου καταργήθηκε το στρατόπεδο πολιτικών κρατουμένων, παρά το γεγονός αυτό μέχρι και το 1955 διατηρήθηκαν τα τάγματα των ‘’σκαπανέων ’’.Οι πολιτικοί κρατούμενοι αφέθηκαν ‘’ελεύθεροι ‘’ αλλά έπρεπε να φέρουν μαζί τους ειδική αστυνομική άδεια (φωτ.11) για να πηγαίνουν σπίτι τους ή στο γραφείο τους. Οι στρατιωτικές φυλακές της Μακρονήσου καταργήθηκαν επίσημα το 1957 και από το 1961 το νησί εγκαταλείφθηκε

Στις 16 Μαΐου 1989 το Υ.Π.Π.Ο. με την υπ’ αριθμόν. 1985/252 απόφαση της τότε υπουργού Πολιτισμού Μελίνας Μερκούρη (φωτ.8,9) χαρακτήρισε το νησί ως << ιστορικό τόπο >> σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.1469/50 << περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830 >> (φωτ.10).

8. Μελίνα Μερκούρη, πηγή: παγκόσμιος ιστός, www.pasppolitikai.gr

8. Μελίνα Μερκούρη, πηγή: παγκόσμιος ιστός, ne.pasok.gr

ΑΡΙΘ. ΥΠΠΟ/ΔΙΑΑΠ/Γ/1285/2455 (6)

Χαρακτηρισμός ως ιστορικού τόπου ολόκληρου του νησιού της Μακρονήσου καθώς και ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων όλων των κτιρίων των στρατοπέδων του νησιού.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις: α) Του Ν. 1558/85 «περί Κυβέρνησης και Κυβερνητικών οργάνων» που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 157/τ. Α'/26.7.85.

β) Του άρθρου 52 του Ν. 5351/1932 «περί Αρχαιοτήτων».

γ) Του Ν. 1469/50 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830».

δ) Του Π.Δ. 941/77 «περί Οργανισμού του ΥΠΠΕ».

2. Το Π.Δ. 161/26.4.84 (ΦΕΚ 54/Α/30.4.84) «περί αναπτυξιακής αρμοδιότητων των Υπουργείων ΥΠΠΕ-ΥΧΟΠ».

3. Τα στοιχεία του φακέλλου.

4. Την σύμφωνη γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου με αριθμό 9/20.4.89, αποφασίζουμε:

Χαρακτηρίζουμε ως ιστορικό τόπο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1469/50 «περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενεστέρων του 1830» ολόκληρο το νησί της Μακρονήσου, γιατί έχει σημαδέψει την ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας, γιατί αποτελεί χώρο μνήμης όχι μόνο γι' αυτούς που έζησαν όλη τη φρικαλεότητα της περιόδου 1946-1953, αλλά για όλους τους Έλληνες, –κυρίως για τις νέες γενιές, γιατί αποτελεί σύμβολο καταδίκης του εμφυλίου πολέμου, όλων των βασανιστηρίων και κάθε καταπίεσης από οπουδήποτε προερχομένης, βωμός ελευθερίας της σκέψης και των ιδεών.

Χαρακτηρίζουμε επίσης με τον ίδιο νόμο, ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία, όλα τα κτίρια των στρατοπέδων της Μακρονήσου, γιατί πολλά από αυτά κτίστηκαν από τους ίδιους τους κρατουμένους, μέσα στο οποίο έζησαν κάτω από τις γνωστές συνθήκες και, τα οποία χαρακτηρίζουν την εποχή στο συγκεκριμένο χώρο και την ιστορία του.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

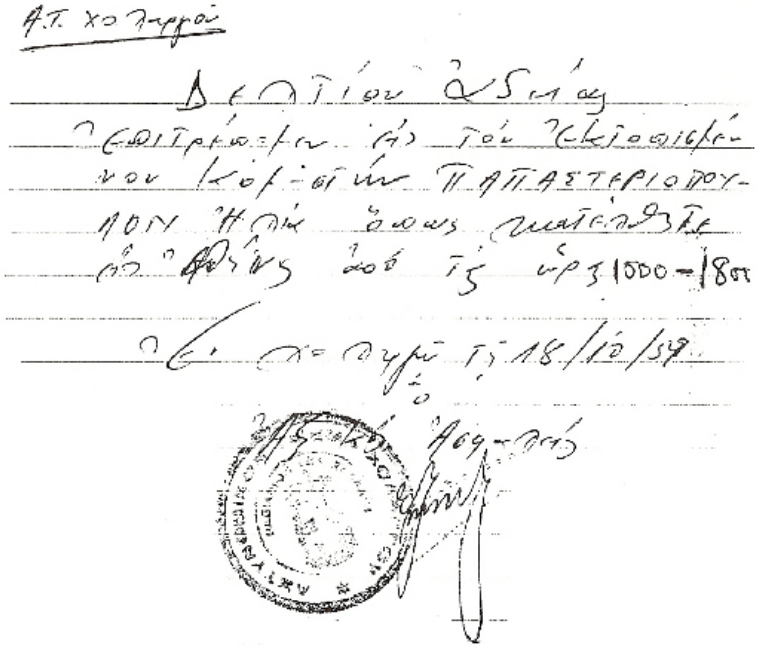
Αθήνα, 16 Μαΐου 1989

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α.Μ. (ΜΕΛΙΝΑ) ΜΕΡΚΟΥΡΗ

10. πηγή: Αρώνης - Μουρατίδης
Μακρόνησος -1997, σελ.10

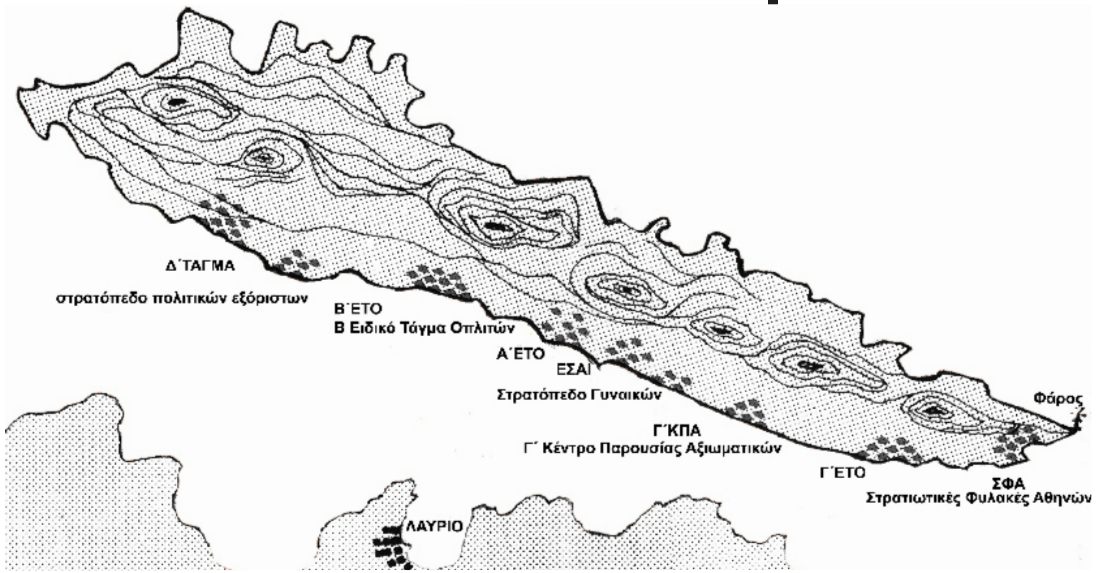
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΑΔΕΙΑ
για να πας από το σπίτι σου στο γραφείο σου

11. πηγή: Αρώνης - Μουρατίδης
Μακρόνησος -1997, σελ.58

2.3 Χωροταξική διάρθρωση και οργάνωση εγκαταστάσεων

Όλες οι εγκαταστάσεις και τα στρατόπεδα που λειτουργούσαν πάνω στην Μακρόνησο ήταν χτισμένα στη δυτική πλευρά του νησιού (φωτ.12). Στο νοτιότερο τμήμα εγκαταστάθηκαν οι στρατιωτικές φυλακές Αθηνών (Σ.Φ.Α.). Σε απόσταση περίπου 1,0 με 1,5 χλμ λειτουργούσε το Γ' Ειδικό Τάγμα Οπλιτών (Γ'Ε.Τ.Ο.). Το κάθε στρατόπεδο απείχε από το άλλο περίπου 1,5χλμ. Στη συνέχεια υπήρχε το Γ' Κέντρο Παρουσίας Αξιωματικών (Γ'Κ.Π.Α.). Ανεβαίνοντας προς τον βορρά υπήρχε το στρατόπεδο γυναικών και λίγο πιο δίπλα το (Ε.Σ.Α.Ι.). Στο μέσον περίπου του νησιού βρίσκεται το Α' Ειδικό Τάγμα Οπλιτών (Α'Ε.Τ.Ο.) το οποίο διέθετε και το λιμάνι του νησιού. Το Β' Ειδικό Τάγμα Οπλιτών (Β'Ε.Τ.Ο.) στο οποίο υπάρχουν τα περισσότερα κτίσματα βρίσκεται ακόμα πιο πάνω. Το βορειότερο στρατόπεδο το οποίο χτίστηκε είναι το (Δ'ΤΑΓΜΑ) το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως στρατόπεδο πολιτικών εξόριστων

12.Χάρτης Μακρονήσου, πηγή:
Αρώνης - Μουρατίδης
Μακρόνησος -1997 , σελ.8

3.1 Υπάρχουσα κατάσταση οικισμού

3.1.1 Οργάνωση και λειτουργική διάρθρωση οικισμού

Ο οικισμός που εξετάζουμε σε αυτή τη μελέτη είναι το Β' Ειδικό Τάγμα Οπλιτών [Β'Ε.Τ.Ο.] (φωτ.13,14) το οποίο εγκαταστάθηκε στις 29 Μαΐου 1947. Εκεί εντοπίζονται τα περισσότερα κτίσματα σε σχέση με τους υπόλοιπους 3 οικισμούς του νησιού. Στον οικισμό εντοπίζονται κτίσματα που αποτελούσαν

- Καταλύματα διοικητή – αξιωματικών
- Καταλύματα κρατούμενων
- Κοινόχρηστοι χώροι
- Γήπεδα
- Εκκλησίες
- Χώροι υγειηνής
- μαγειρεία
- Ιατρεία
- Κουρείο
- Δεξαμενή νερού
- Θέατρο

Παρατηρούμε πως ο οικισμός διέθετε εγκαταστάσεις που του επέτρεπαν να λειτουργεί σαν μια μικρή κοινωνία.

13. Χώρος κτισμάτων, πηγή: Αρώνης - Μουρατίδης Μακρόνησος -1997, σελ.22

14. πανοραμική άποψη, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

Διαρθρώνεται σε μια ήσυχη πλαγιά ανάμεσα σε δύο χαράδρες (φωτ.15). Ως προς τη δομή και την οργάνωση των εγκαταστάσεων, το στρατόπεδο χαρακτηριζόταν από συμμετρία και την επιβολή των όγκων όταν επρόκειτο για σημαντικά κτίρια. Ακόμα συναντάμε συχνά πύλες, αψίδες, κολώνες, και βάθρα, σε όλη την έκταση του. Είναι πυκνοκατοικημένος και αρκετά εντυπωσιακός. Όπως είναι αναμενόμενο δεν λείπει η διαμόρφωση ενός υποτυπώδους λιμανιού, με το απαραίτητο φυλάκιο το οποίο σώζεται μέχρι και σήμερα σε αρκετά καλή κατάσταση μαζί με τις αποθήκες τροφίμων και το χώρο επισκεπτών.

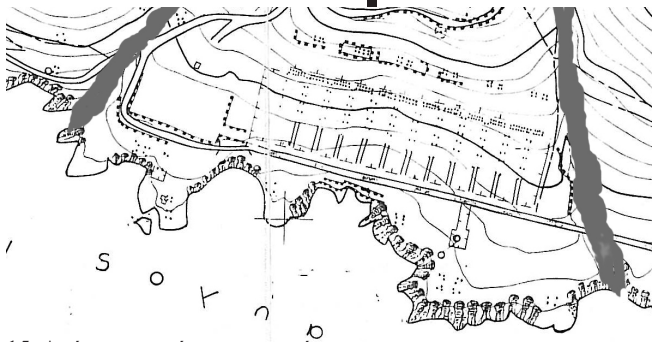
Τέλος, γνωρίζουμε πως ένα τεράστιο λιοντάρι είχε στηθεί σε ένα βάθρο στο λιμάνι. Σήμερα σώζεται η βάση του.

Σε ότι αφορά την κατανομή των κτιρίων, και το δίκτιο των δρόμων, έχουμε την εξής διάρθρωση: Ένα ορθοκανονικό δίκτιο με κύριες τις οριζόντιες '' οδούς '', και δευτερεύουσες τις κάθετες (διαδρόμους) , οργάνωνε σε πρώτη φάση τη δόμηση (φωτ.16).

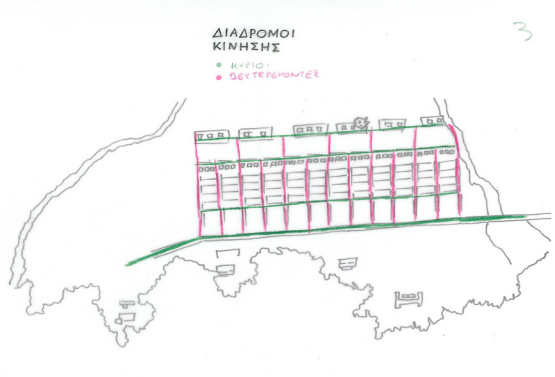
Στο τμήμα κάτω από το χαμηλότερο οριζόντιο δρόμο βρίσκονταν τα κτίρια κοινόχρηστων λειτουργιών (φωτ.17), οι χώροι υγειηνής (φωτ.18) καθώς και ένα κτίσμα που χρησίμευε ως κέντρο ψυχαγωγίας των σκαπανέων (φωτ.19).

Στην αφετηρία κάθε κάθετου διαδρόμου υπήρχε μια αψίδα (φωτ.20) χτισμένη με τούβλα.

Αντίθετα στο πάνω τμήμα υπήρχαν κτίσματα τα οποία χρησιμοποιούνταν ως χώροι καταλυμάτων (αντίσκηνα) του διοικητή (φωτ.21) και των αξιωματικών του (φωτ.22).

15. Απόσπασμα χάρτη μακρονήσου '
Γεωγραφικός Χάρτης
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

16. Οδοί του Β'ΕΤΟ, σκίτσο του Κ.Χριστοφοράκη

17. κτίρια κοινόρηστων λειτουργιών - φυλάκιο,
πηγή: προωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

18. Χώροι υγειηνής,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

22. Γραφεία αξιωματικών,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

20. Αψίδα,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

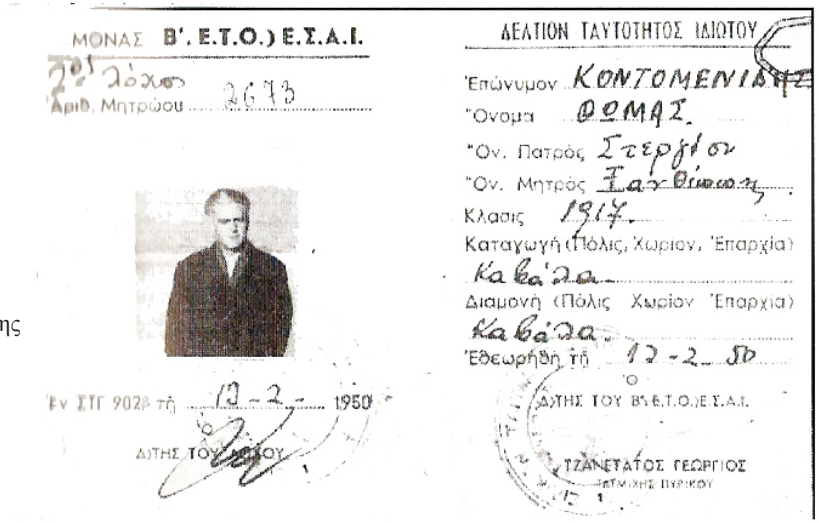

19. Κέντρο ψυχαγωγίας,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

21. Κατάλυμα διοικητή,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

Οι οπλίτες έμεναν σε καταυλισμούς σε τεράστιες αλάνες (φωτ.24) οι οποίες βρίσκονταν σε χαμηλότερα επίπεδα έτσι ώστε να είναι ευκολότερη η επίβλεψη τους. Στις πλάγιες πλευρές της σκηνής οι κρατούμενοι κατασκεύαζαν ένα χαμηλό τοίχο από ξερολιθιά ο οποίος τους προστάτευε από τους αέριδες ενώ από την εσωτερική πλευρά της σκηνής χρησίμευε σαν ράφι πάνω από το στρώμα κάθε εξόριστου. Αρχικά το Β'Ε.Τ.Ο. ονομάστηκε Β'Τάγμα σκαπανέων και αποτελέστηκα από οκτακόσιους περίπου ανεπιθύμητους δημοκρατικούς στρατιώτες του Β' Συντάγματος Στρατού με έδρα την Λάρισα. Σε λιγότερο από δύο μήνες ο αριθμός των κρατουμένων ξεπέρασε τους 2000 και στις αρχές του 1948 έφτασε τους πέντε χιλιάδες. Ο κάθε κρατούμενος έφερε μαζί του και την ταυτότητα του (φωτ.23), η οποία δήλωνε τα στοιχεία του και σε πιο λόχο άνηκε.

ΜΟΝΑΣ Β'. Ε.Τ.Ο.) Ε.Σ.Α.Ι.
Λόχος 2ος
Αριθ. Μητρώου 2673
Εν ΣΤΓ 9028 τή 13-2-1950
ΔΙΤΗΣ ΤΟΥ ΛΟΧΟΥ
ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΟΣ ΙΔΙΩΤΟΥ
Επώνυμον ΚΟΝΤΟΜΕΝΙΑΤΗΣ
Όνομα ΘΩΜΑΣ
Όν. Πατρός Στεργίου
Όν. Μητρός Ιαχθίνας
Κλασις 1917
Καταγωγή (Πόλις, Χωριον, Επαρχία) Καλάμα
Διαμονή (Πόλις Χωριον Επαρχία) Καλάμα
Εθεωρήθη τή 13-2-50
ΔΙΤΗΣ ΤΟΥ Β'Ε.Τ.Ο./Ε.Σ.Α.Ι.
ΤΖΑΝΕΤΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

23. Δελτίο Ταυτότητας, πηγή: Αρώνης - Μουρατίδης Μακρόνησος -1997 , σελ.31

24. χώρος καταυλισμών, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκης

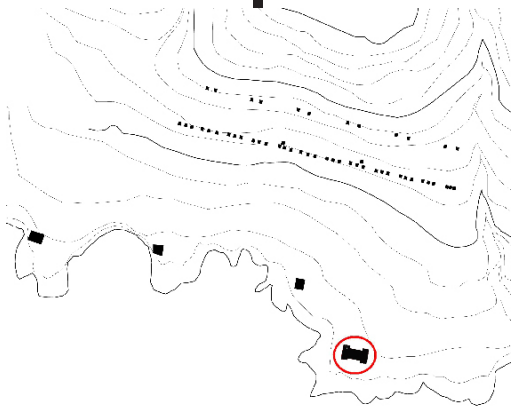
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

1. Λιμάνι - Φυλάκιο - Αποθήκη τροφίμων 1α. Δεξαμενή. 1β. Αποχωρητήρια. 2. Γήπεδο - Χώρος συγκεντρώσεων. 2α. Πύλη - Φυλάκια. 2β. Εκκλησία 'Αγιος Νικόλαος 3. Καταυλισμοί στρατιωτών και πολιτικών εξορίστων 3α Μαγειρεία 3β. Κέντρο ψυχαγωγίας Οπλιτών'. 3γ. Μαγειρεία. 3δ. Φυλάκιο. 3ε. Φυλάκιο (Νότιο σύνορο του Β.Ε.Τ.Ο. - Δρόμος προς Α.Ε.Τ.Ο. 4 Γραφεία λόχων 5. Γραφεία και καταλύματα Διακητών λόχων.

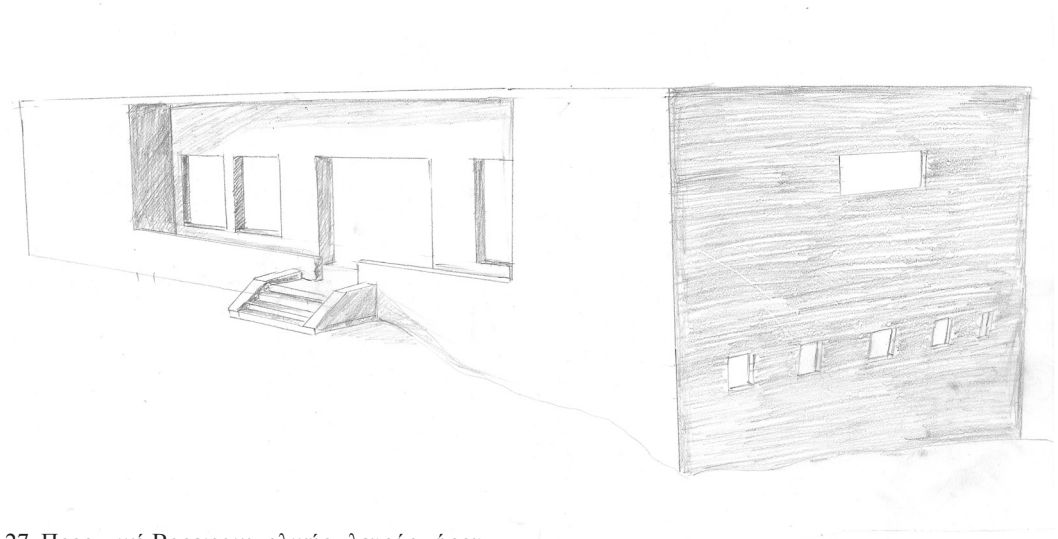
25. πηγή: Εκδόσεις Ο ΠΟΛΙΤΗΣ, Αθήνα 1994 , Μακρόνησος, Ιστορικός, Πολιτιστικός Τόπος

3.1.2. Κατασκευή και υπάρχουσα κατάσταση των κτισμάτων.

Το ΄Β Ε.Τ.Ο. τοποθετείται στα νότια παράλια της Μακρονήσου. Προσεγγίζοντας τον οικισμό από την πλευρά της θάλασσας συναντάει κανείς πρώτα τα ερείπια του κτίσματος που κάποτε χρησίμευε ως χώρος ψυχαγωγίας των κρατουμένων. Από την επί τόπου επίσκεψη διαπιστώθηκε ότι πρόκειται για κτίριο δύο επιπέδων εκ των οποίων το πρώτο χρησίμευε ως αποθήκη τροφίμων.

26. Γεωγραφικός Χάρτης
χώρος ψυχαγωγίας
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

27. Προοπτικό Βορειοανατολικής πλευράς χώρου ψυχαγωγίας, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

28. Βορεινή όψη χώρου ψυχαγωγίας, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

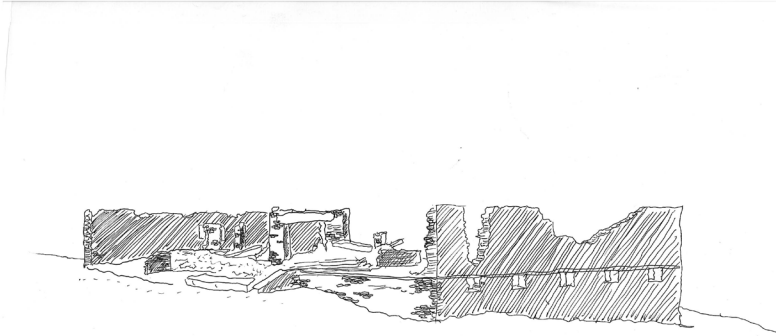
29. Ανατολική όψη χώρου ψυχαγωγίας, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

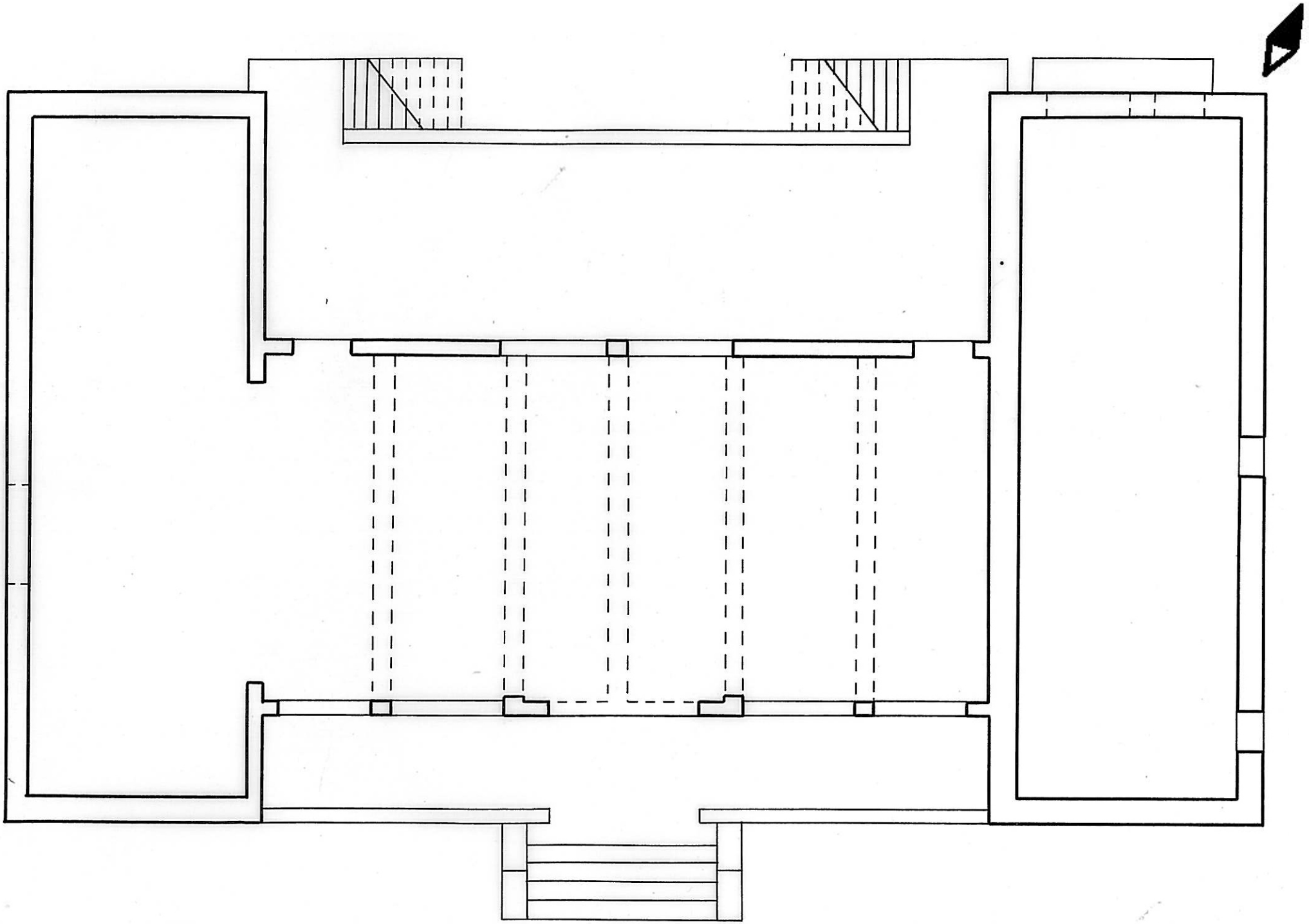
30. Δυτική όψη, αποθήκες του χώρου ψυχαγωγίας, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

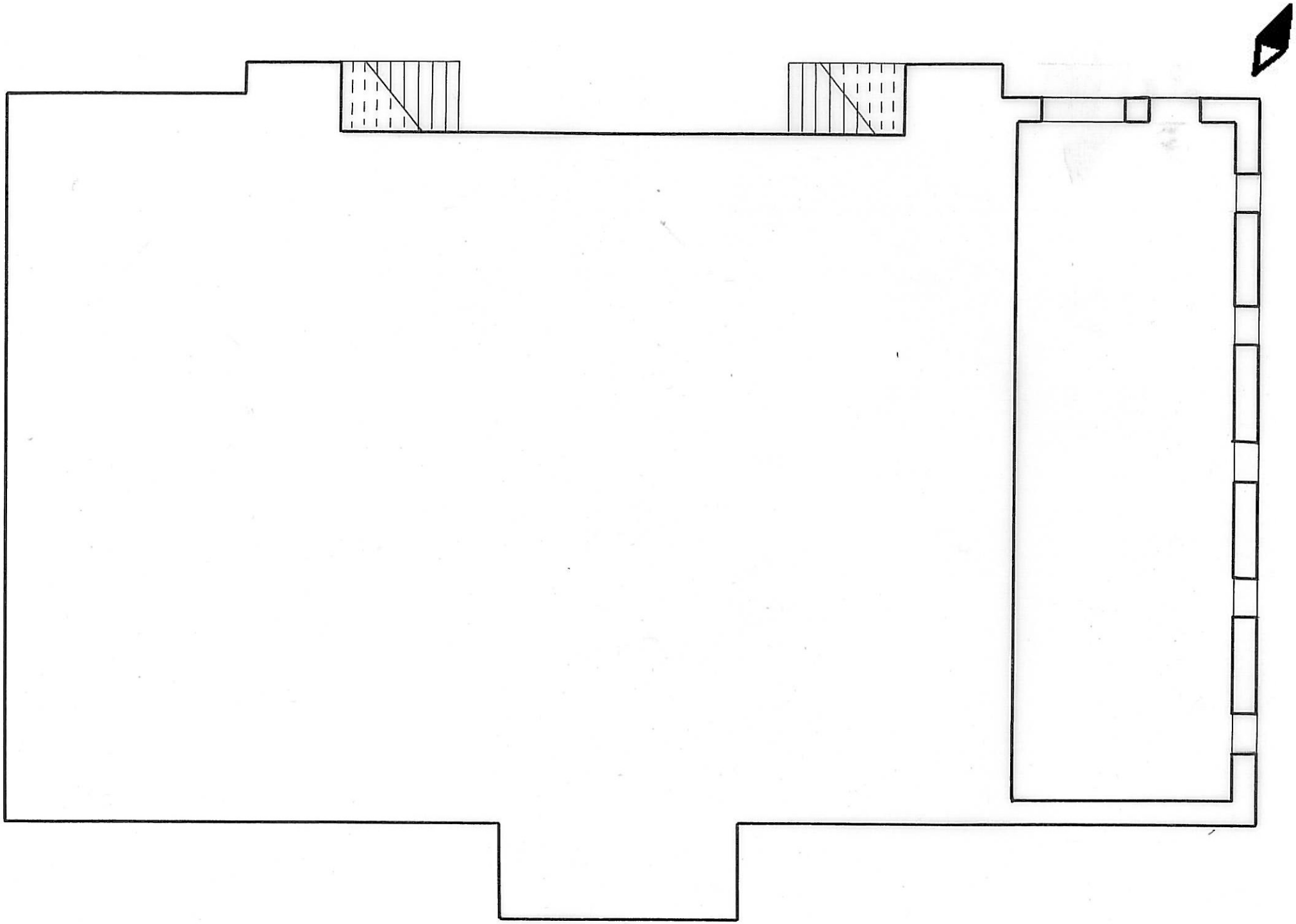
31. Βορειοανατολική όψη χώρου ψυχαγωγίας, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφράκη

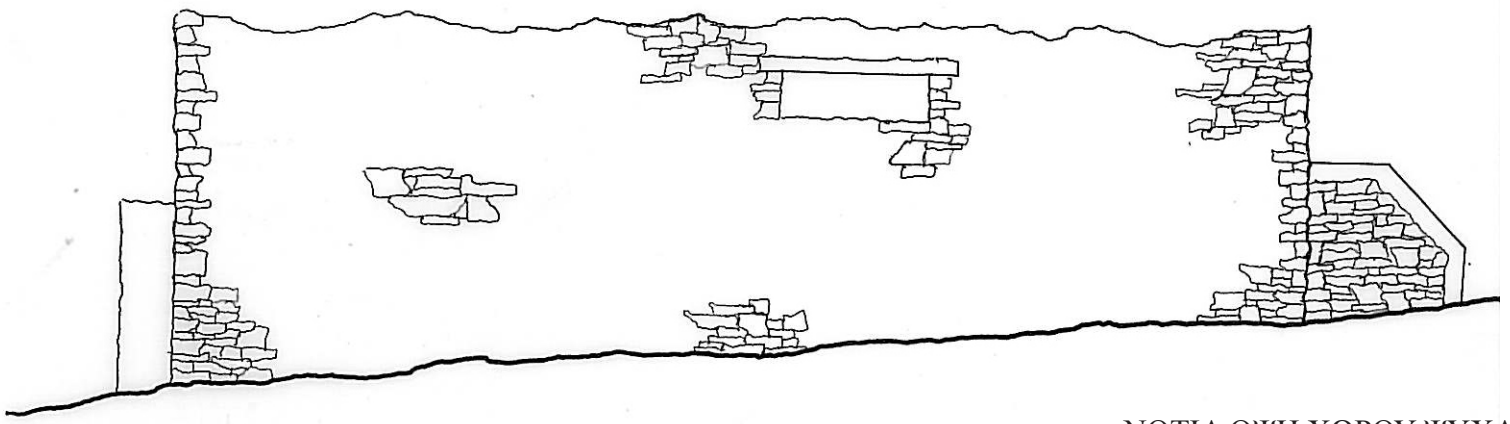
32. Σκίτσο Βορειοανατολικής όψης, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

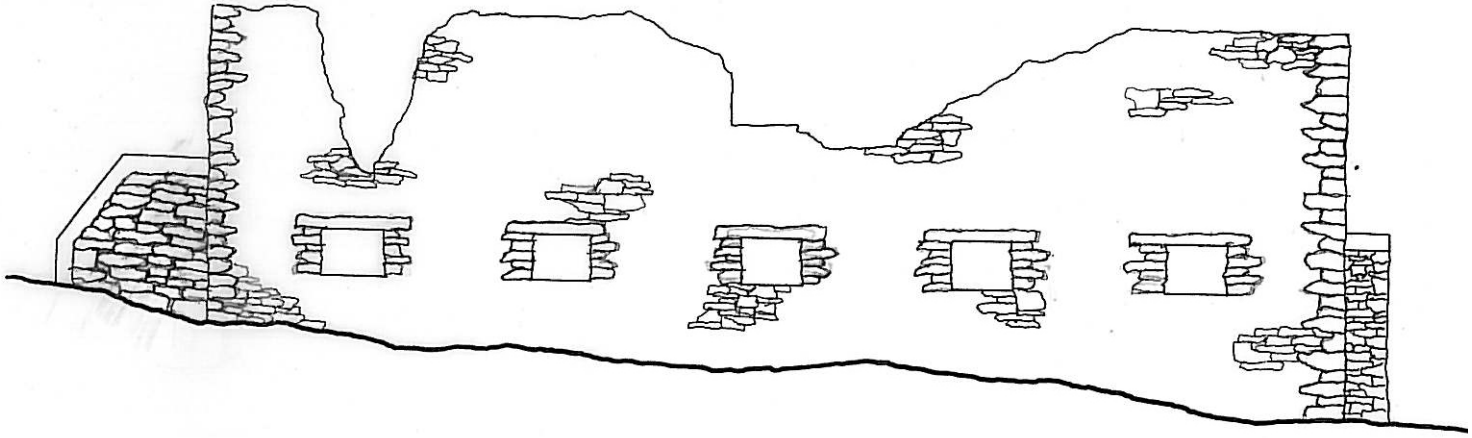
ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΟ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

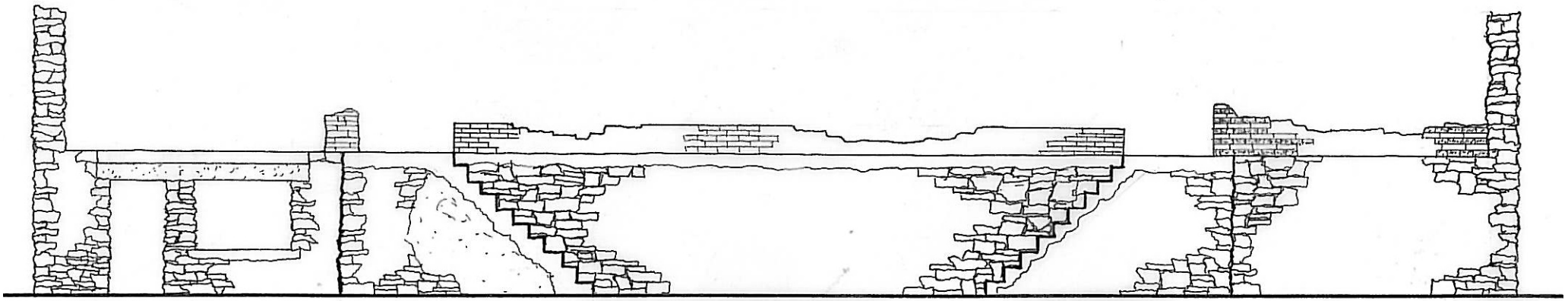
ΚΑΤΟΨΗ ΑΠΟΘΗΚΗΣ ΧΩΡΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΟ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

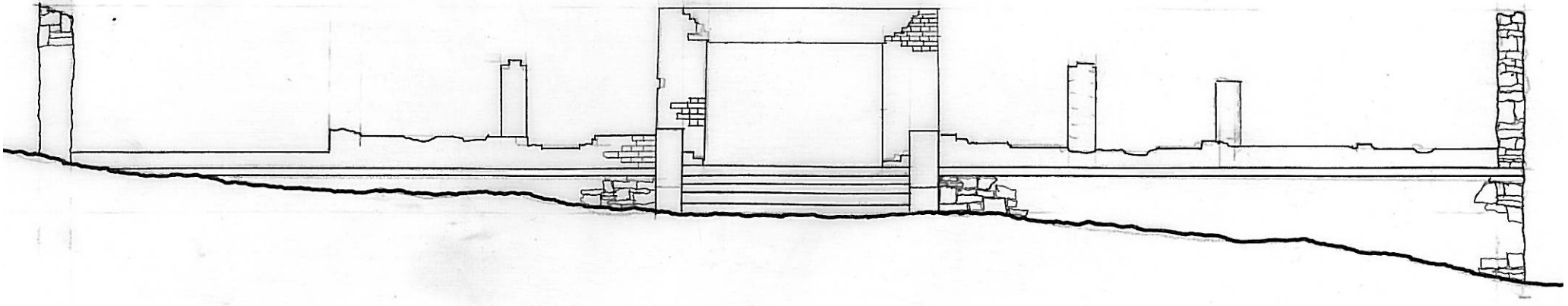
ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ ΧΩΡΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΟ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ ΧΩΡΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΟ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ ΧΩΡΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΟ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ ΧΩΡΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΟ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

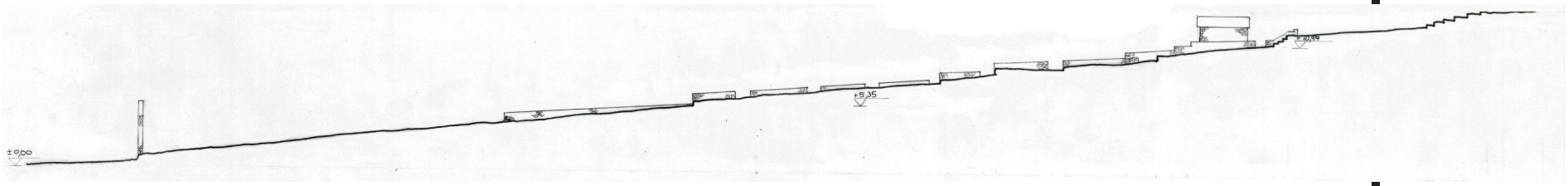
ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗΣ ΧΩΡΟΥ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ
ΣΚΙΤΣΟ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

Καθώς συνεχίζει κανείς την πορεία του προς τα πάνω, συναντάει τα κτίσματα του οικισμού που χρησίμευαν σαν καταλύματα των κρατουμένων και των στρατιωτικών. Οργανώνονται μεταξύ τους με τη βοήθεια 13 διαδρόμων(φωτ.34) των οποίων η αρχή επισημαίνεται από μια αψίδα(φωτ.35-38). Σήμερα δεν σώζονται πολλές από αυτές.

Ανηφορίζοντας κανείς σε έναν από αυτούς τους διαδρόμους παρατηρεί τη διάρθρωση του εδάφους σε επίπεδα που συνεχώς ψηλώνουν. Η διαβάθμιση αυτή θυμίζει τον τρόπο με τον οποίο διαβαθμίζονται σήμερα οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις στις ορεινές περιοχές.

33, Γεωγραφικός Χάρτης
γραφεία λόχων
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

ΕΓΚΑΡΣΙΑ ΤΟΜΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ, ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

35. αψίδα, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

36. αψίδα, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

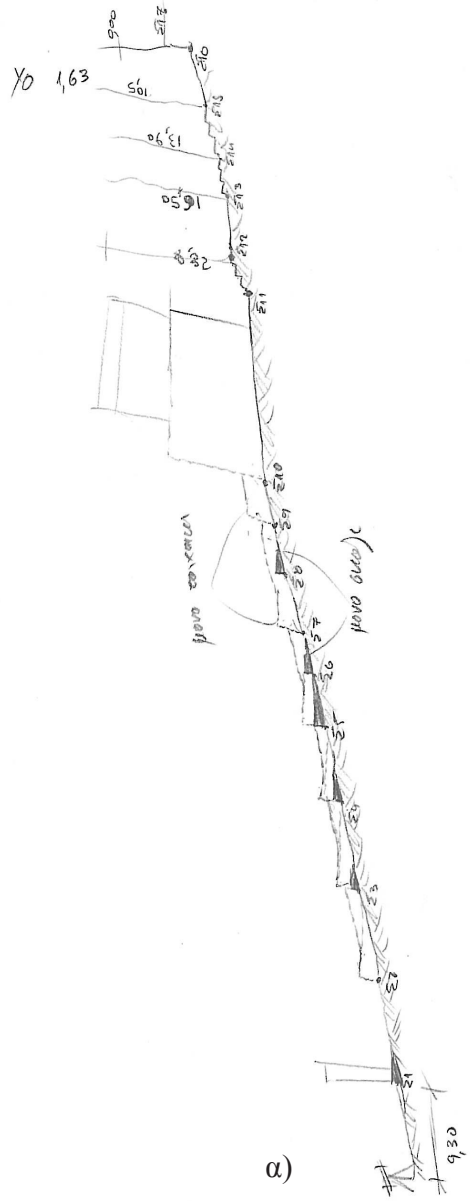
37. αψίδα, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

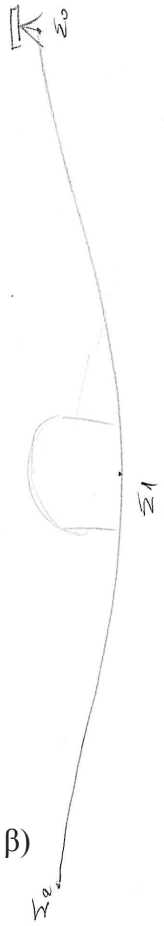
38. αψίδα, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑΤΑ:

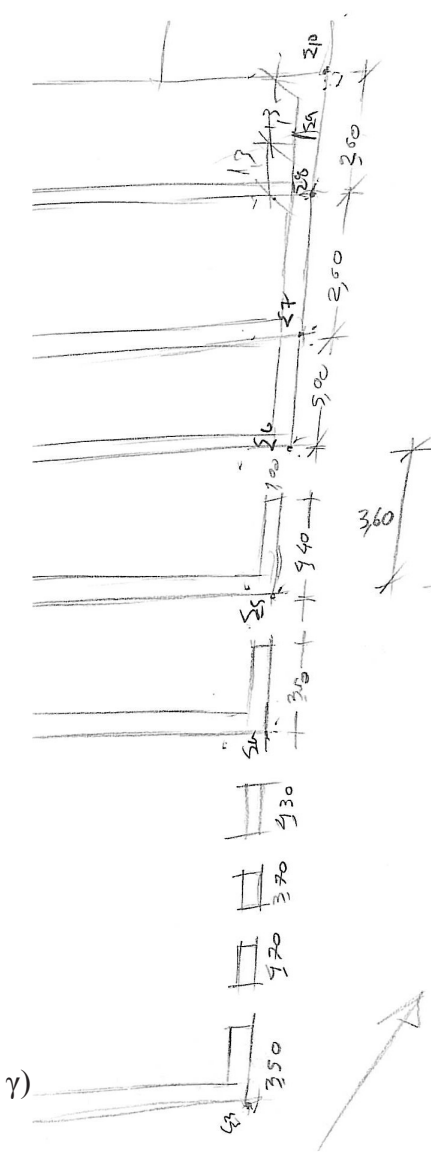
α) Εγκάρσια τομή οικισμού, διαδρόμου
β) Καμπυλότητας εδάφους κατά μήκος του οικισμού
γ) Επιπέδων οικισμού
δ) Αψίδας

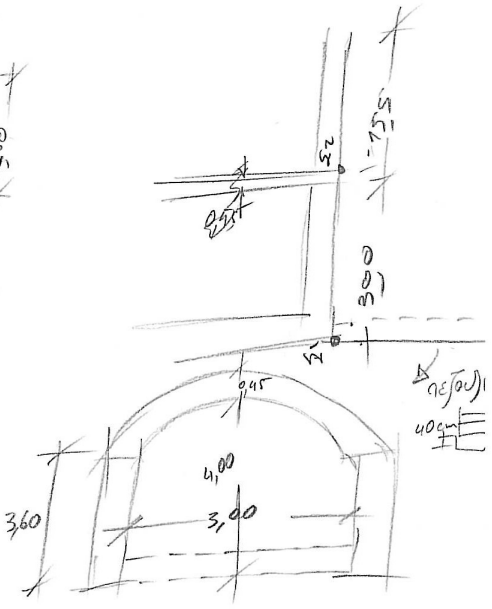
α)

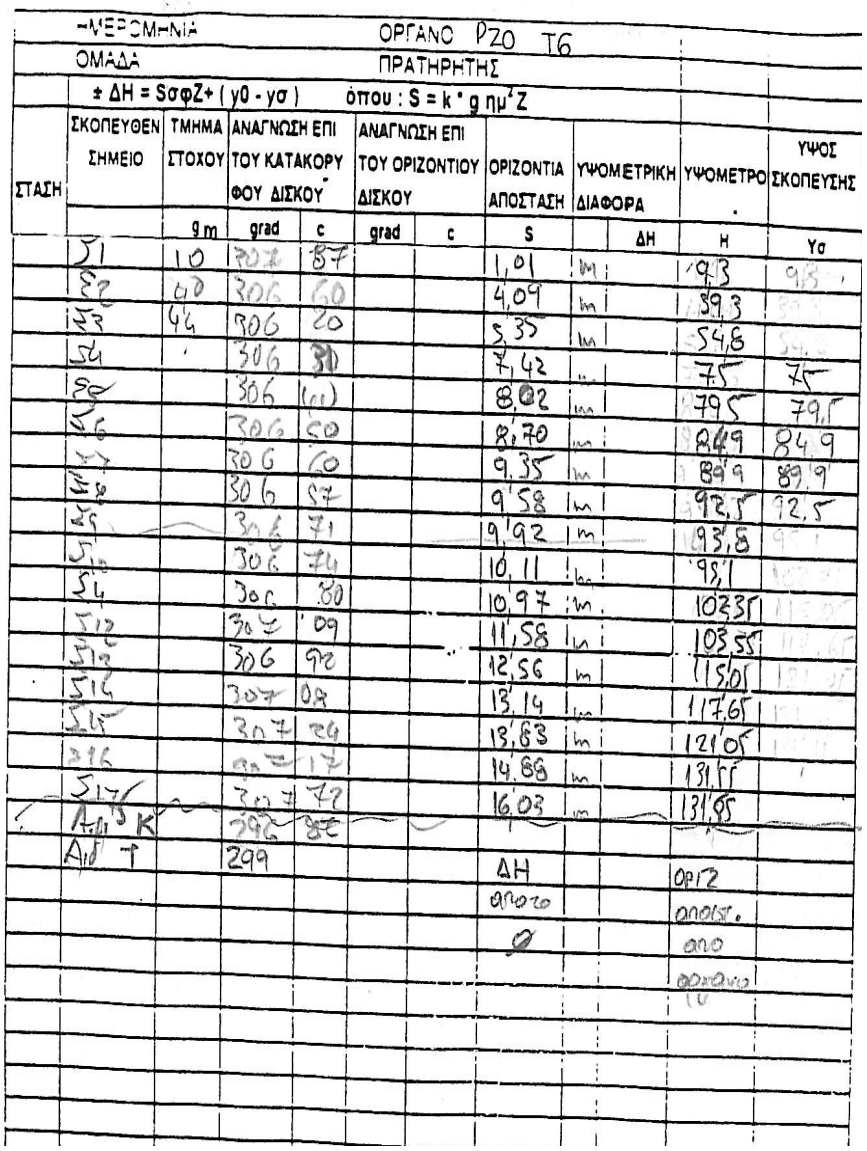
β)

γ)

δ)

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΟΡΓΑΝΟ PZO T6

ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ

± ΔΗ = SσφZ+ (y0 - yσ) όπου : S = k * g ημ²Z

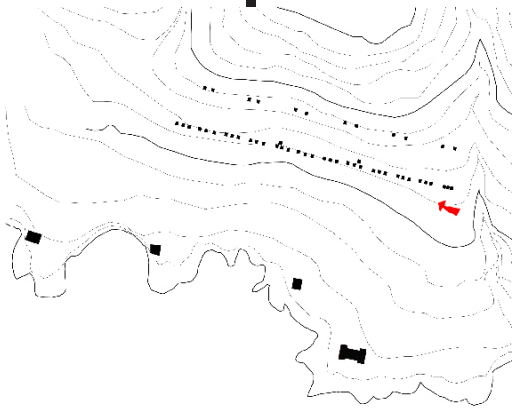
ΣΤΑΣΗ	ΣΚΟΠΕΥΘΕΝ ΣΗΜΕΙΟ	ΤΜΗΜΑ ΣΤΟΧΟΥ	ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΟΥ ΔΙΣΚΟΥ		ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΙΟΥ ΔΙΣΚΟΥ		ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΑΠΟΣΤΑΣΗ	ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΑ		ΥΨΟΜΕΤΡΟ	ΥΨΟΣ ΣΚΟΠΕΥΣΗΣ
		g m	grad	c	grad	c	S		ΔΗ	H	Yσ
	Σ1	10	307	87			1,01	m		93	93
	Σ2	40	306	60			4,09	m		89,3	
	Σ3	44	306	20			5,35	m		54,6	
	Σ4		306	30			7,42	m		75	75
	Σ5		306	00			8,02	m		79,5	79,5
	Σ6		306	50			8,70	m		84,9	84,9
	Σ7		306	60			9,35	m		89,9	89,9
	Σ8		306	87			9,58	m		92,5	92,5
	Σ9		306	71			9,92	m		93,8	
	Σ10		306	74			10,11	m		98,1	
	Σ11		306	80			10,97	m		103,35	
	Σ12		306	09			11,58	m		103,55	
	Σ13		306	98			12,56	m		115,05	
	Σ14		307	08			13,14	m		117,65	
	Σ15		307	29			13,63	m		121,05	
	Σ16		307	17			14,88	m		131,55	
	Σ17		307	72			16,03	m		131,95	
	Α11 Σ		296	85							
	Α10 ↑		299				ΔΗ			ορίζ	
							απόσ			απόστ.	
							0			από	
										ορίζοντ.	

Μετρήσεις για τον σχεδιασμό τις εγκάρσιας τομής του οικισμού με την βοήθεια ταχυμέτρου (οι μετρήσεις υλοποιήθηκαν από τον Κ.Χριστοφοράκη)

Αξίζει να επισημάνουμε πως παρατηρήθηκε και η ύπαρξη φούρνων (φωτ.39)πάνω σε αυτή τη διαδρομή. Στη διάρκεια αυτών των διαβαθμίσεων παρατηρούμε ένα επίπεδο λίγο μεγαλύτερο σε πλάτος από τα υπόλοιπα. Αυτό χρησίμευε ως χώρος στον οποίο στήνονταν οι καταυλισμοί των κρατουμένων(φωτ.42-44).

39. φούρνος, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

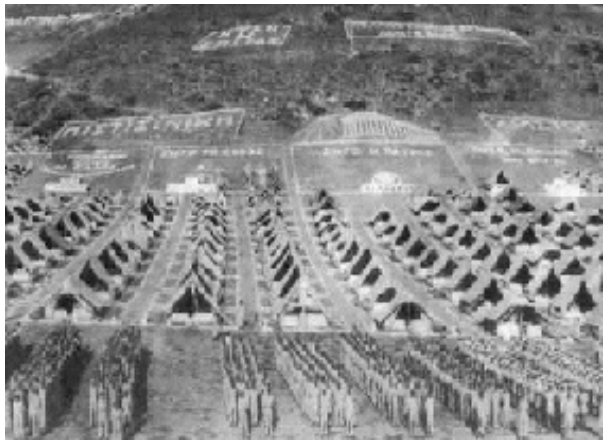
40. Γεωγραφικός Χάρτης
φούρνος
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

41. Σκίτσο φούρνου από το προσωπικό αρχείο Κ. Χριστοφοράκη

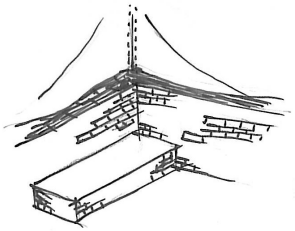
42. Χρήστος Βαγκλής, άποψη κλωβού με group εξορίστων, Μακπόνησος 1949

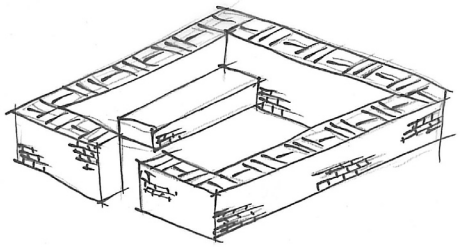
43. καταυλισμοί σκαπανέων, πηγή: Αρώνης - Μουρατίδης Μακρόνησος -1997

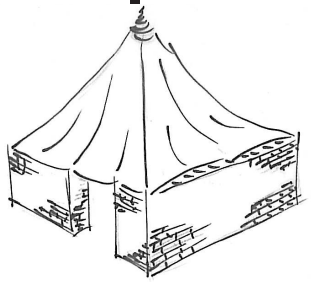
44. καταυλισμοί, Ιστορικό τοπίο και Ιστορική μνήμη Εκδόσεις ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Κρεβάτι αντίσκηνου

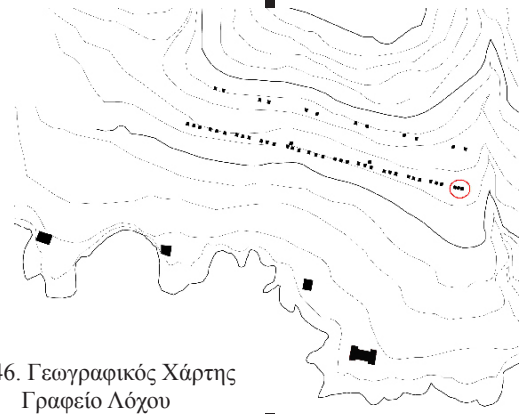

Φέρον τοιχοποιία (50 cm) αντίσκηνων

ΣΚΙΤΣΑ ΑΝΤΙΣΚΗΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ Κ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

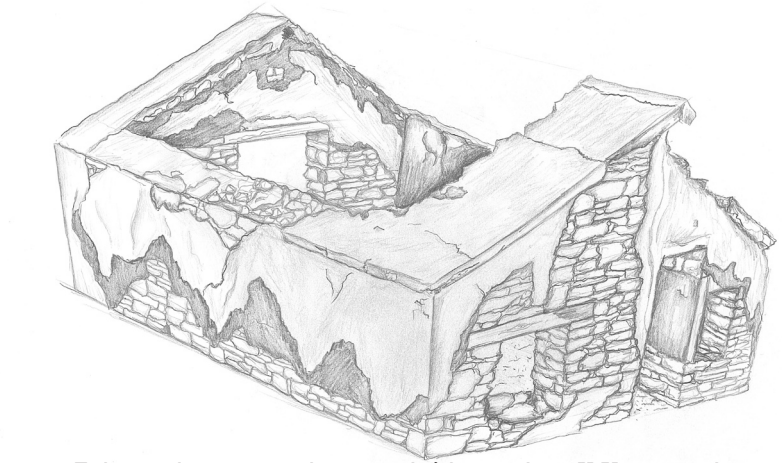
Φτάνοντας στο τέλος του διαδρόμου έχουμε τα γραφεία των λόχων(φωτ.45). Ήταν 3 ανά διάδρομο. Αυτά βρίσκονται σε ένα πλάτωμα που σταματά προς στιγμήν την ανάβαση. Όλα τους διαθέτουν ανοίγματα προς την πλευρά των καταυλισμών, ενώ η είσοδος σε αυτά γίνεται από την πίσω πλευρά, από αυτή δηλαδή του πλατώματος.

46. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφείο Λόχου
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

45. Γραφεία λόχων, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

Σκίτσο υπάρχοντος κτιρίου, γραφείο λόχου από τον Κ.Χριστοφοράκη

Φωτογραφικό υλικό

47. Νότια όψη γραφείου λόχου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

48. Καλοδιατηρημένο κτίσμα (γραφείο λόχου),
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

49. Πανοραμική όψη γραφείου λόχου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

50. Ανατολική όψη γραφείου λοχου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

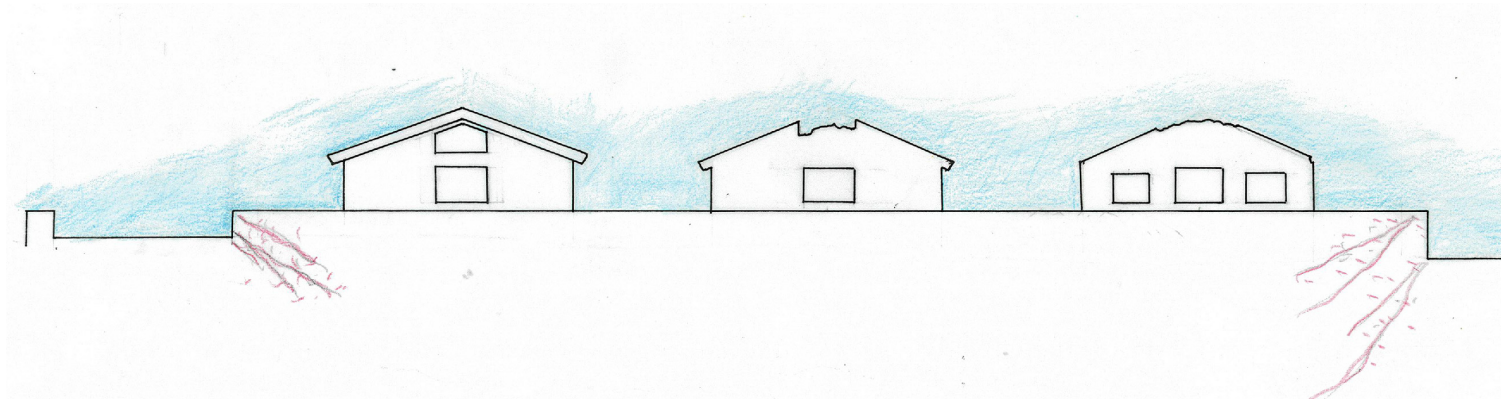

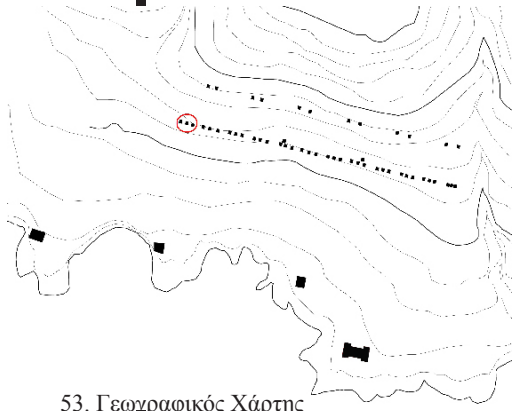
51. Διάδρομος κίνησης γραφείων λόχου
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

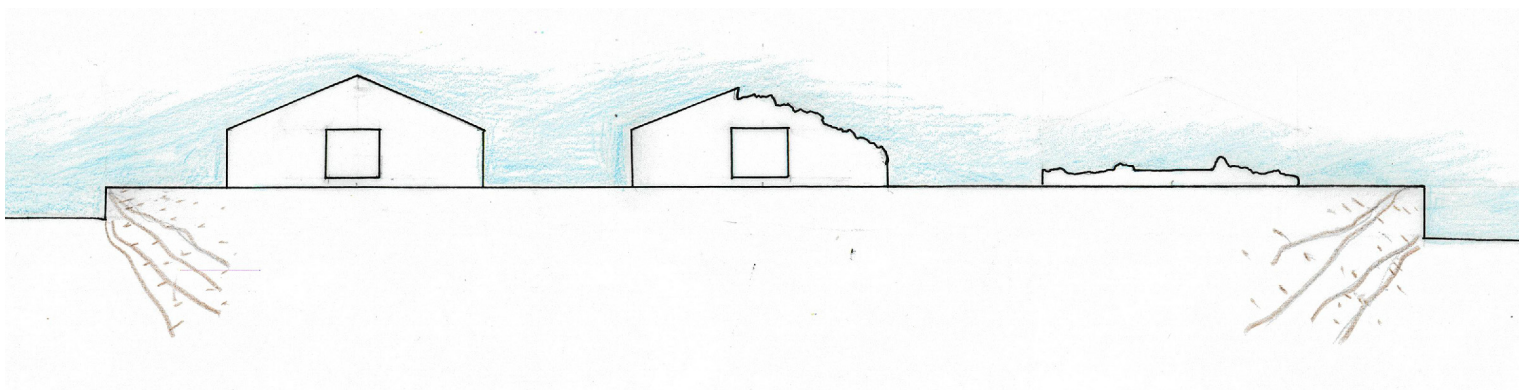
52. Θέα εκ των εσωτερικών χώρων γραφείων λόχων,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

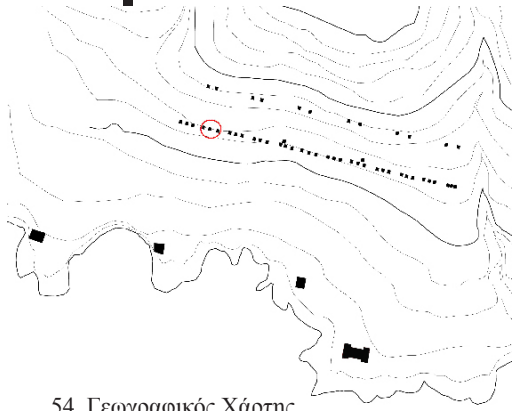
ΒΟΡΙΟΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ ΤΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

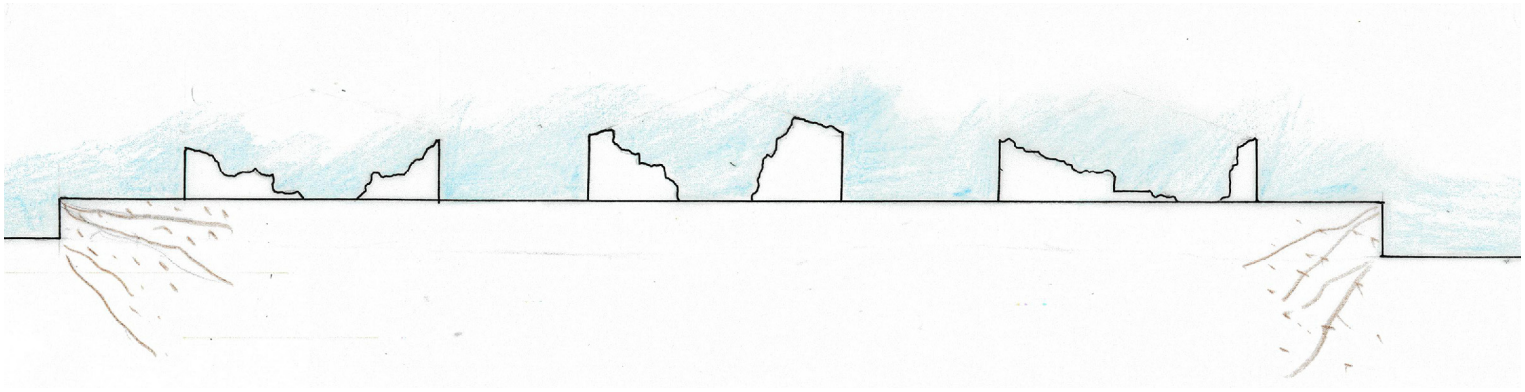

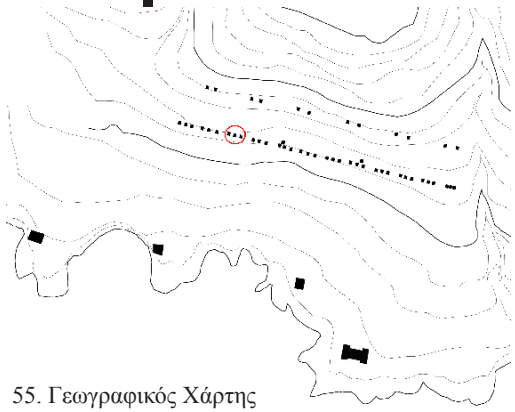
53. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία λόχου 1η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

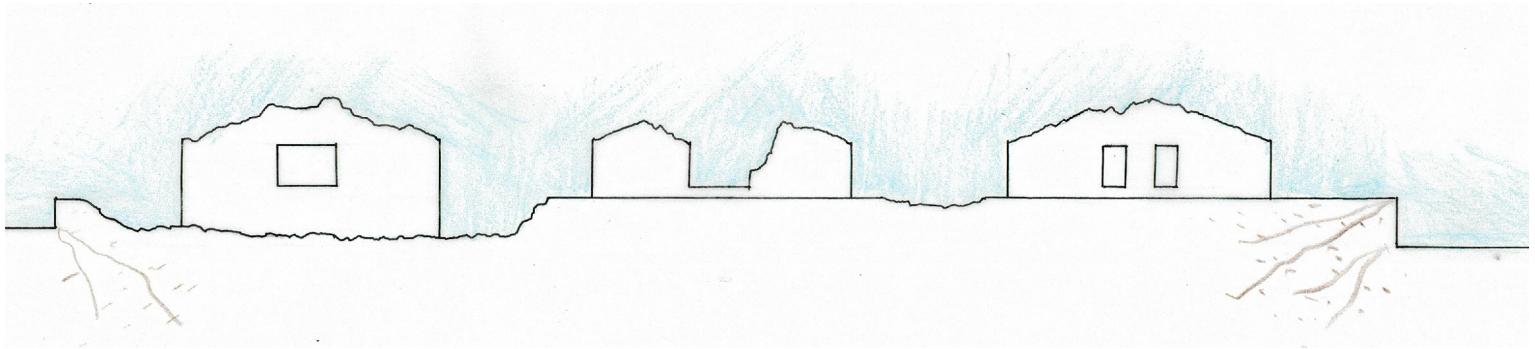

54. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 2η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

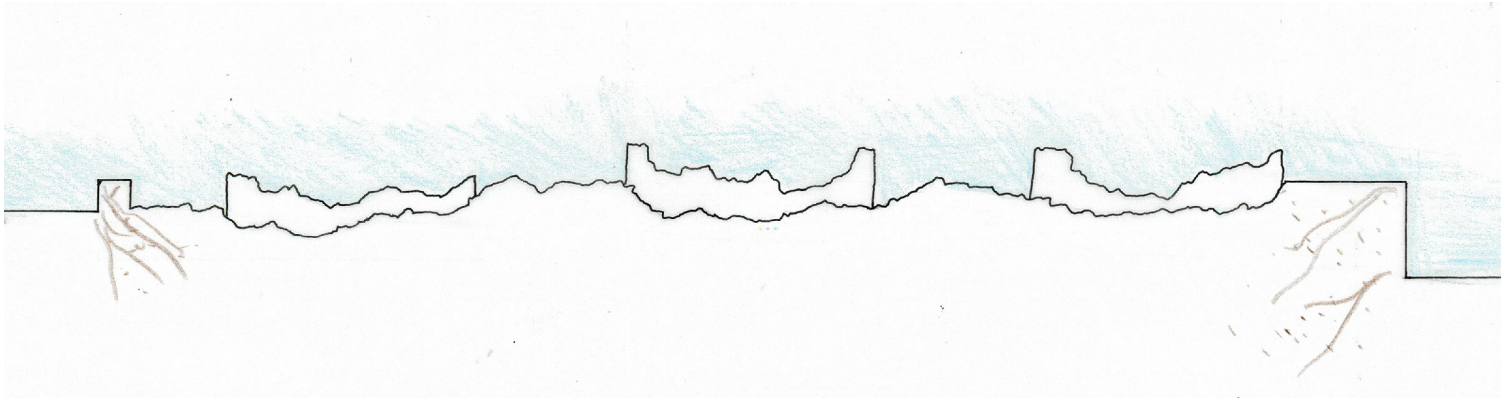

55. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 3η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

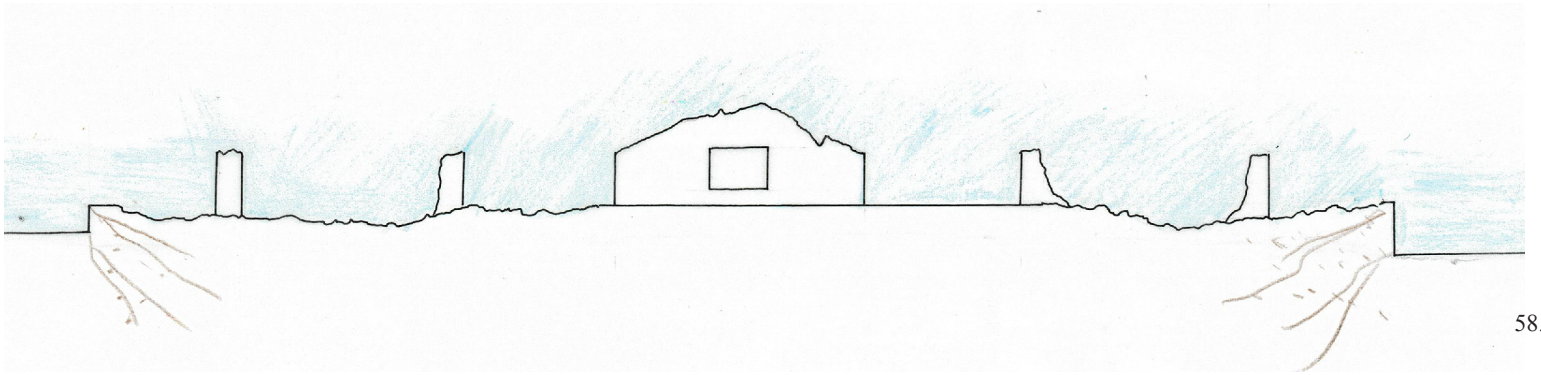

56. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 4η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

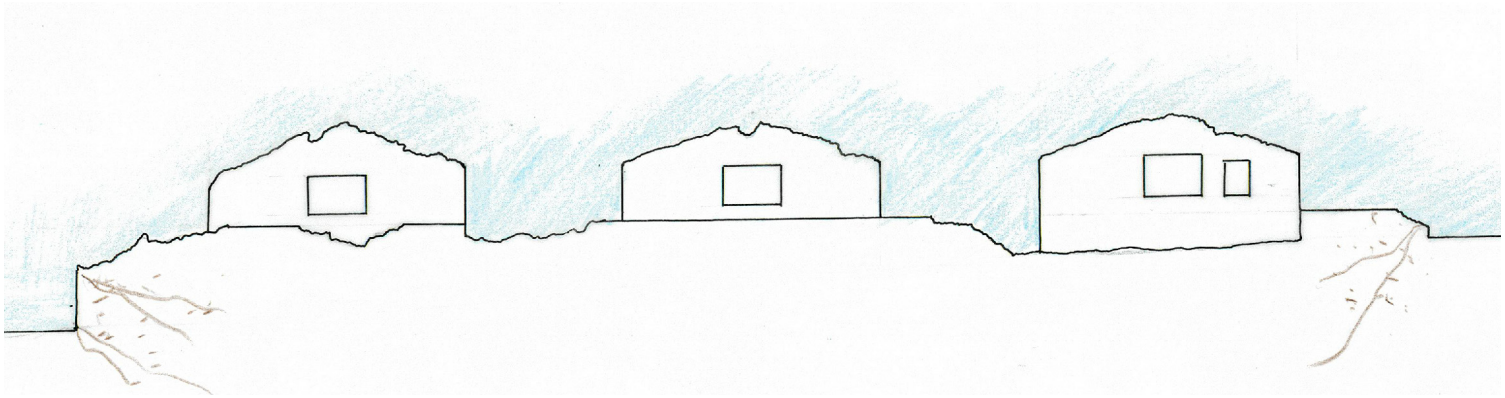

57. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 5η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

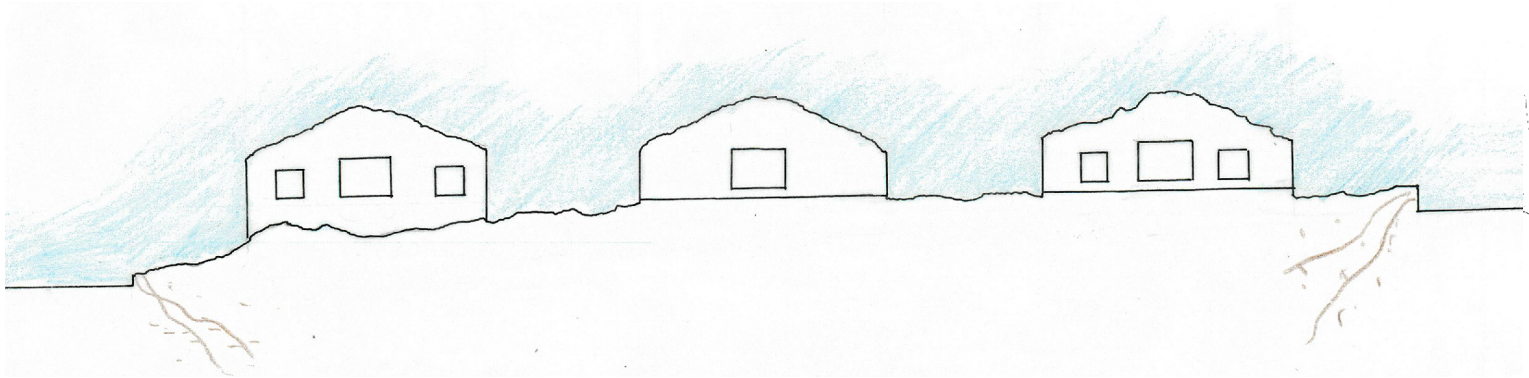

58. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 6η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

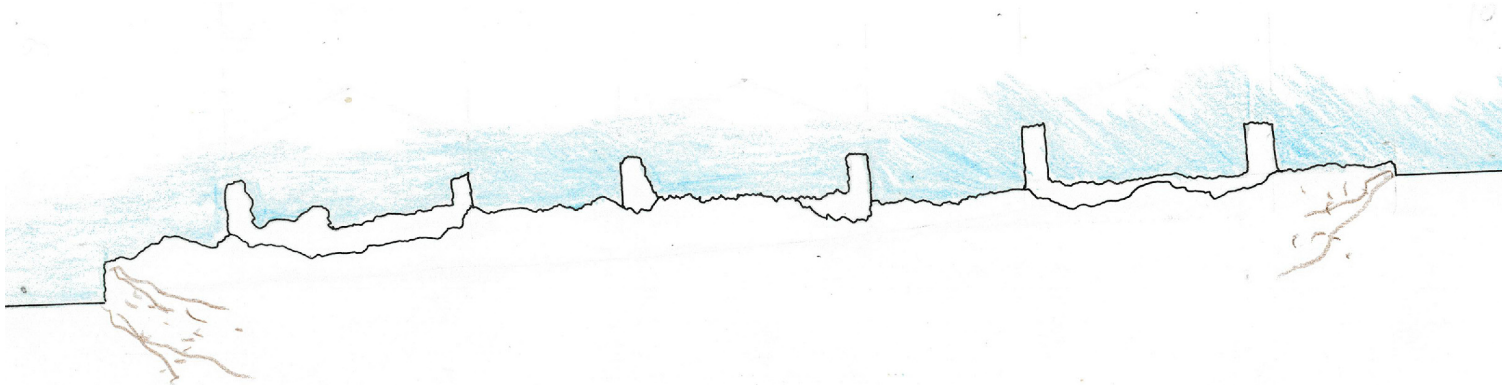

59. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 7η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

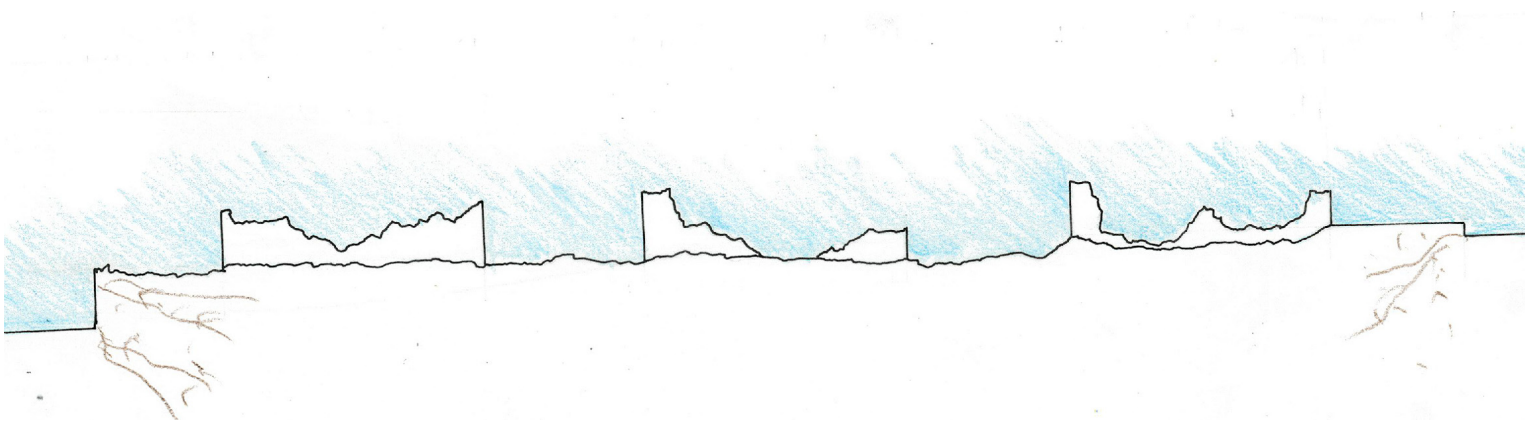

60. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 8η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

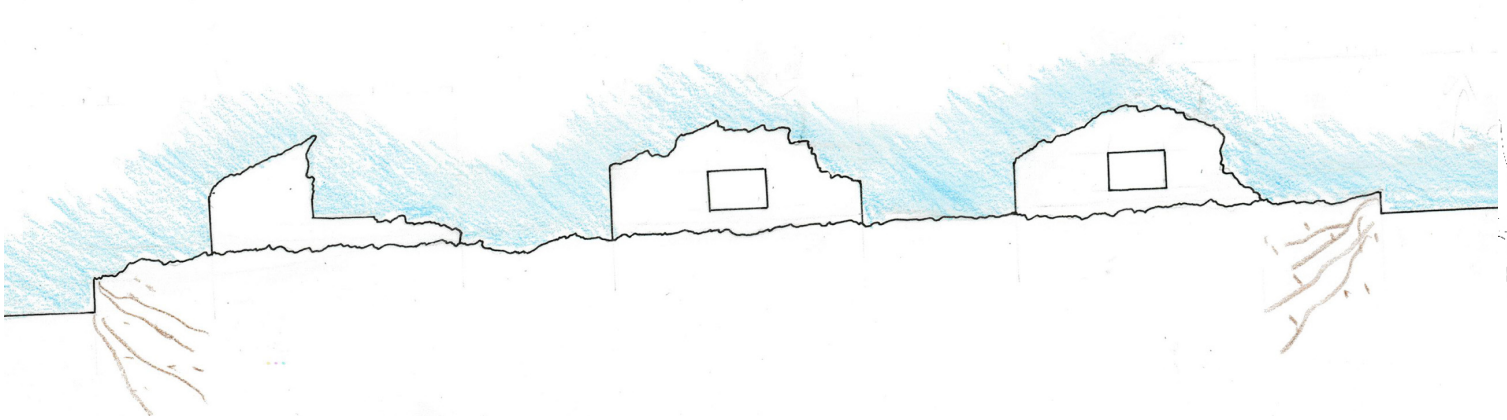

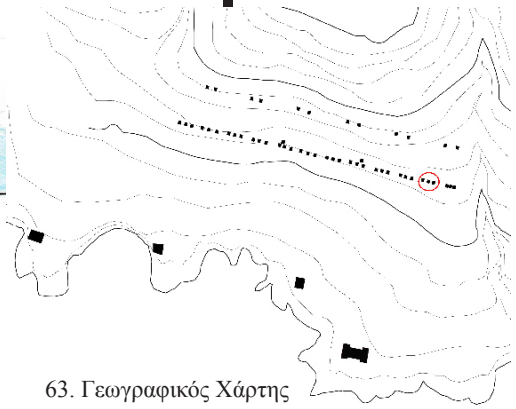
61. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 9η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

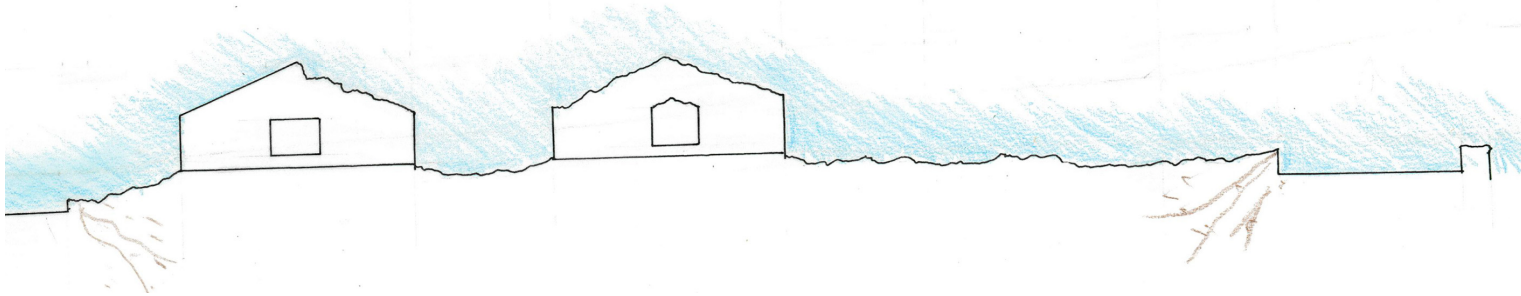

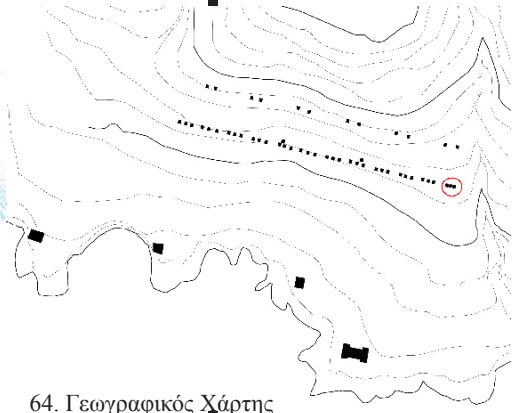
62. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 10η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

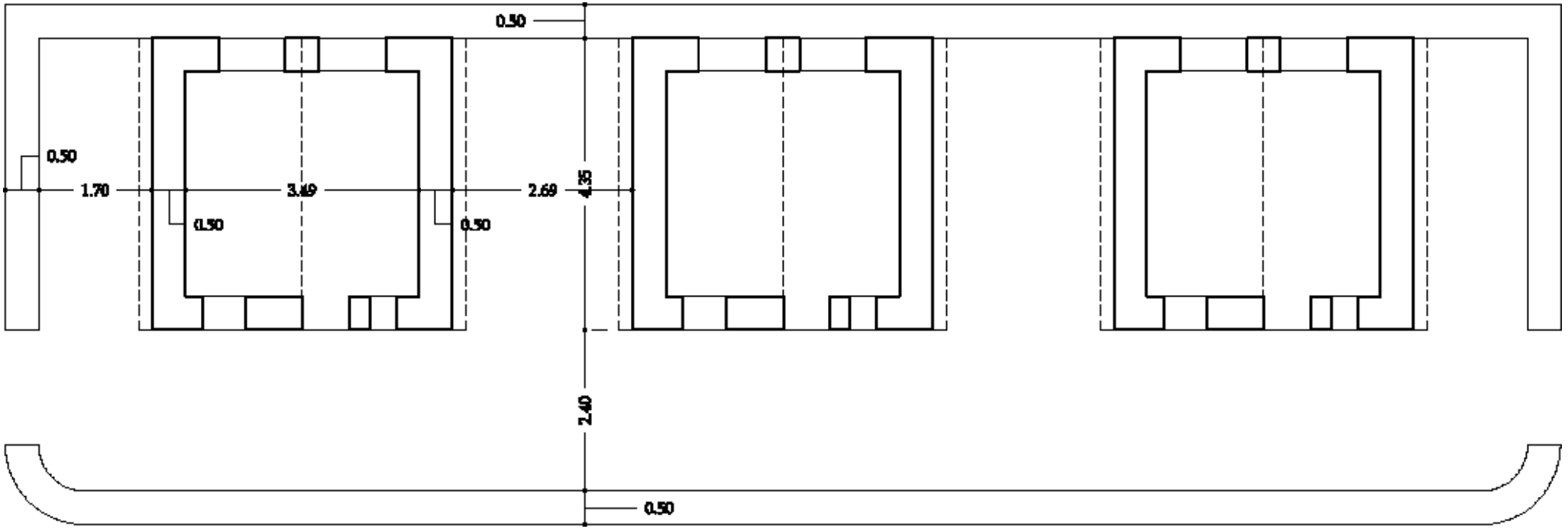
63. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 11η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

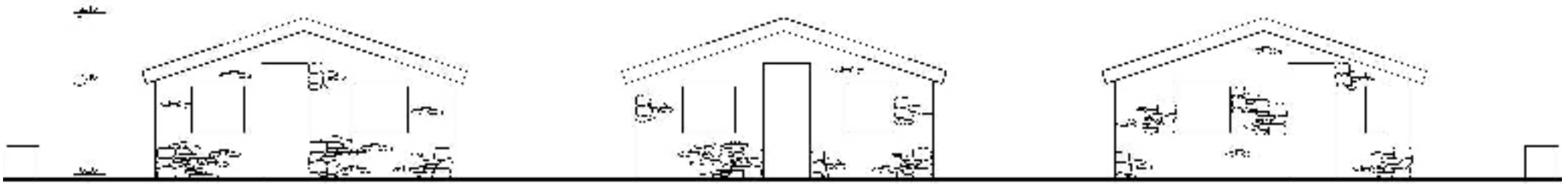

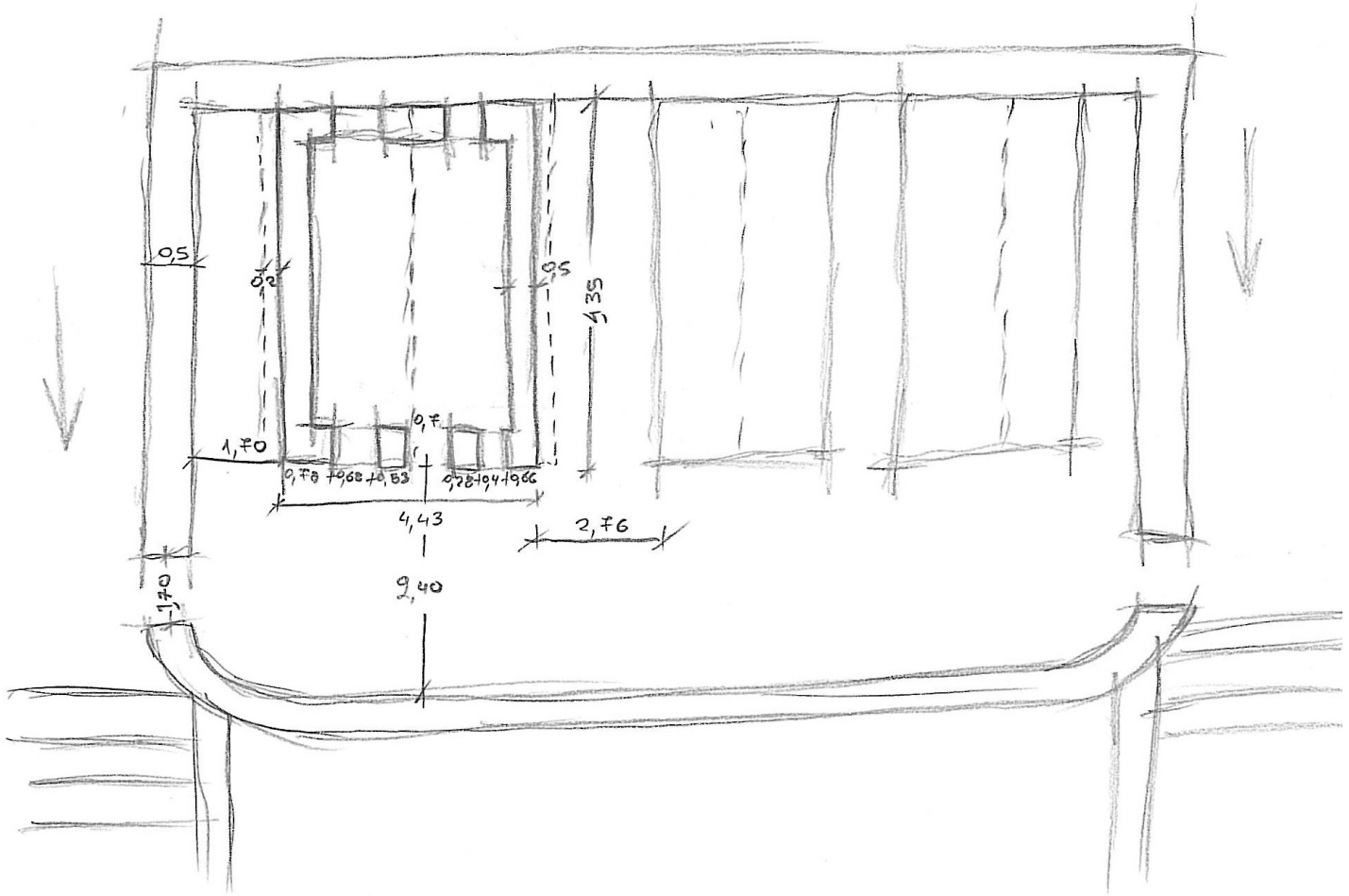
64. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφεία Λόχου 12η τριάδα
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

ΚΑΤΟΨΗ (ΒΑΔΑΣ) - ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΛΟΧΩΝ, ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

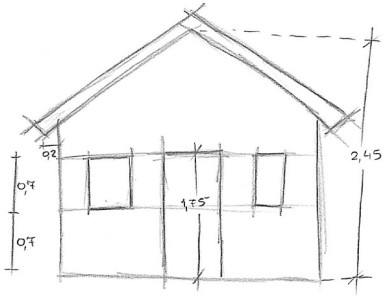

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΛΟΧΩΝ, ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΛΟΧΩΝ,
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

Σκαρίφιμα νοτειοανατολικής όψης
γραφείου λόχου,
του Κ.Χριστοφοτακη

Σε πιο ψηλό επίπεδο συναντάμε τα κτίσματα που χρησίμευαν ως γραφεία διοικητών λόχων (φωτ.66,67). Εκεί έχουμε 2 ανά διάδρομο και ένα περιφραγμένο χώρο που έχει τον χαρακτήρα αυλής (φωτ.69-71). Σαν τυπολογία των κτισμάτων παρατηρούμε ότι εδώ η είσοδος σε αυτά γίνεται από την « μπροστινή » πλευρά τους, από αυτή δηλαδή που βλέπει στους καταυλισμούς των κρατουμένων.

65. Γεωγραφικός Χάρτης
Γραφείο διοικητών λόχου
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

66. Γραφεία διοικητών λόχων,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

67. Ανατολική όψη γραφείων διοικητών λόχου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

68. Διάδρομος κίνησης ραφείων διοικητών λόχου,
πηγή: προσωπικόαρχείο Κ.Χριστοφοράκη

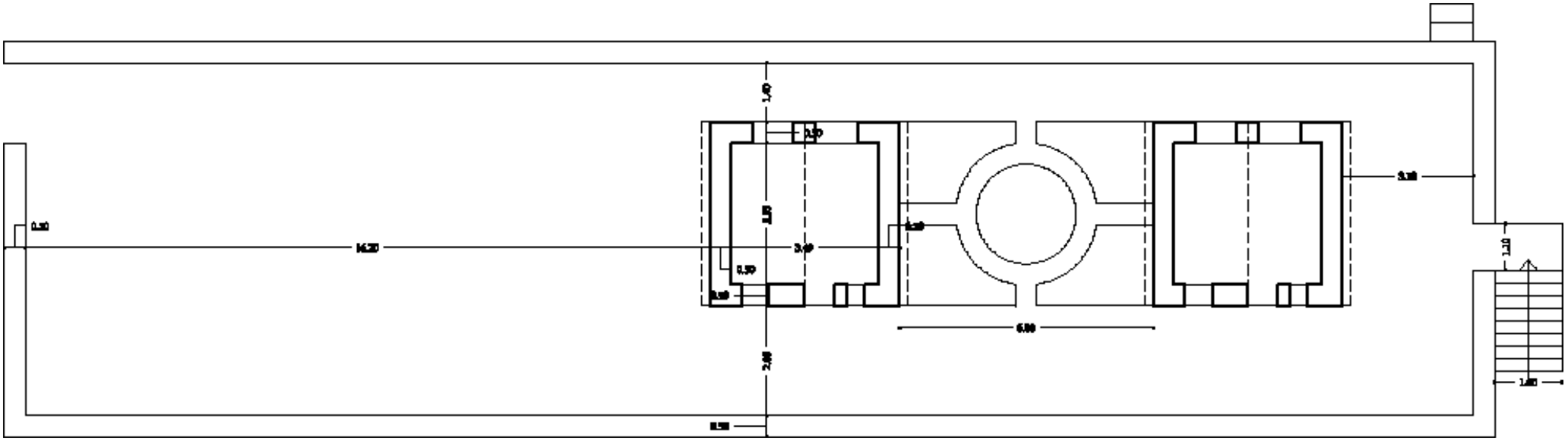
70. 2η άποψη αυλής διοικητών λόχου,
πηγή: προωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

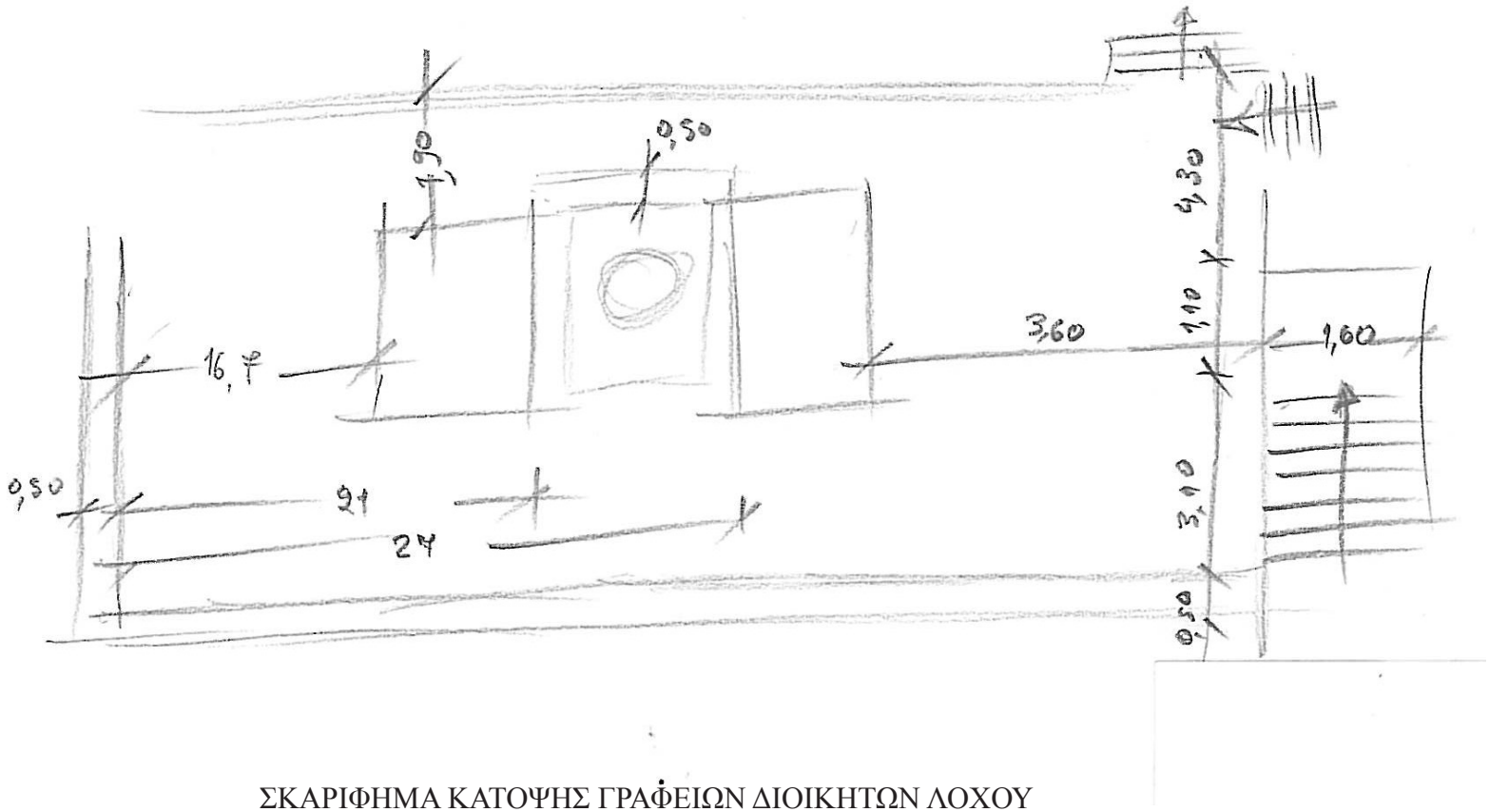
69. 1η άποψη αυλής διοικητών λόχου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

71. 2η άποψη αυλής διοικητών λόχου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

ΚΑΤΟΨΗ ΓΡΑΦΕΙΝ ΔΙΟΙΚΗΤΩΝ ΛΟΧΩΝ
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΚΑΤΟΨΗΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΩΝ ΛΟΧΟΥ
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

Οι χώροι υγειηνής (φωτ.74) που εντοπίζονται είναι δύο και τοποθετούνται στη νότια πλευρά του οικισμού, κοντά δηλαδή στα παράλια του νησιού. Τα κτίσματα στα οποία στεγάζονταν είναι σήμερα κατεστραμμένα. Η διάταξη των αποχωρητηρίων γινόταν εκατέρωθεν ενός τοίχου με 10 θέσεις ανά πλευρά. Παρατηρήθηκαν 6 τρύπες στον τοίχο (10X15cm περίπου) που πολύ πιθανών να χρησίμευαν ως εξαερισμός (φωτ.73). Δεξιά και αριστερά του κτίσματος υπάρχουν οι αγωγοί της αποχέτευσης που καταλήγουν στη θάλασσα μέσω κεντρικού αγωγού

72. Γεωγραφικός Χάρτης
Χώροι Υγειηνής
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

73. Εξαερισμός χώρου υγειηνής,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

74. χώρος υγειηνής,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

75. Ανατολική όψη χώρου υγειηνής,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκης

76. Στήριγμα υδροροών στους χώρους υγειηνής,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

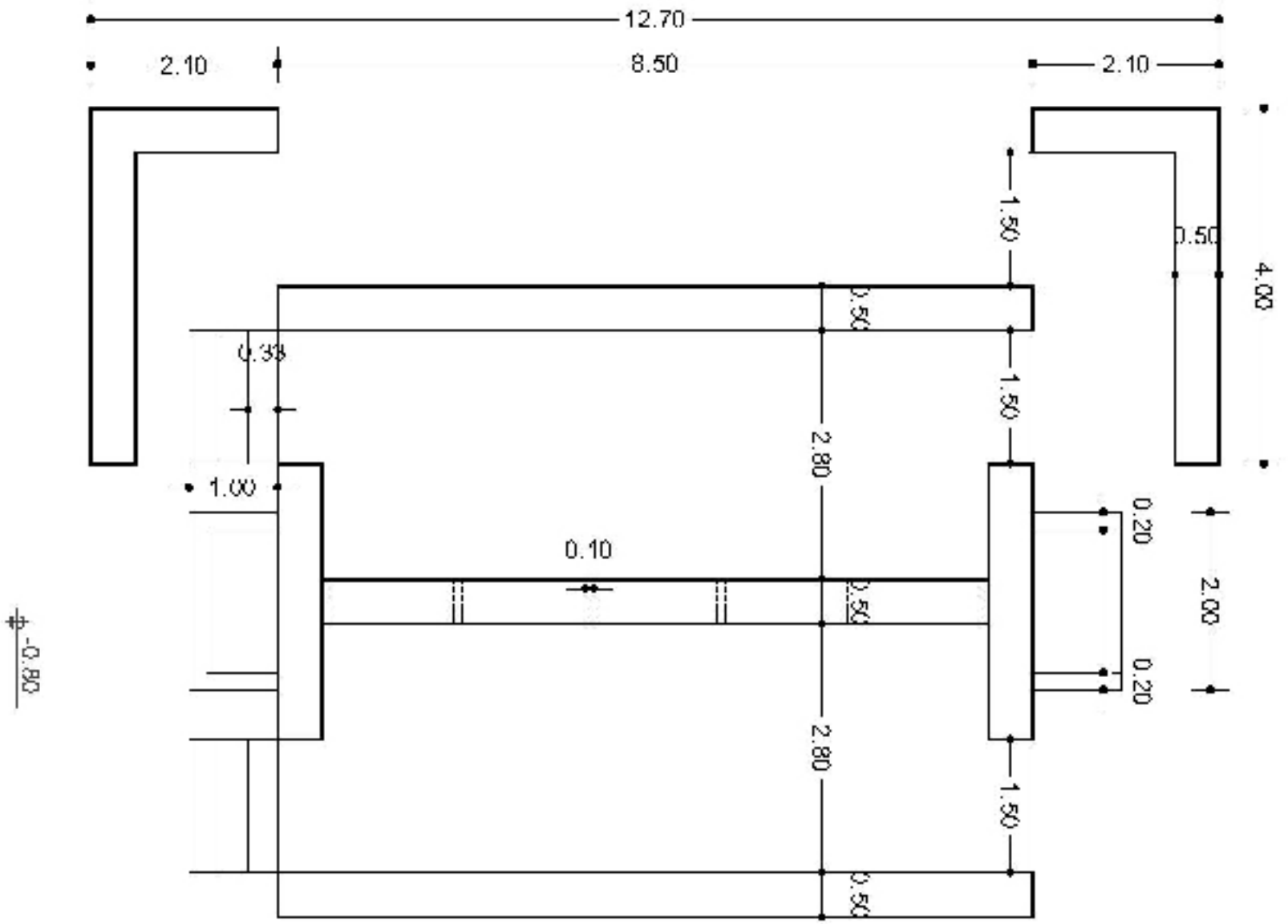
77. Υδροροές χώρου υγειηνής,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

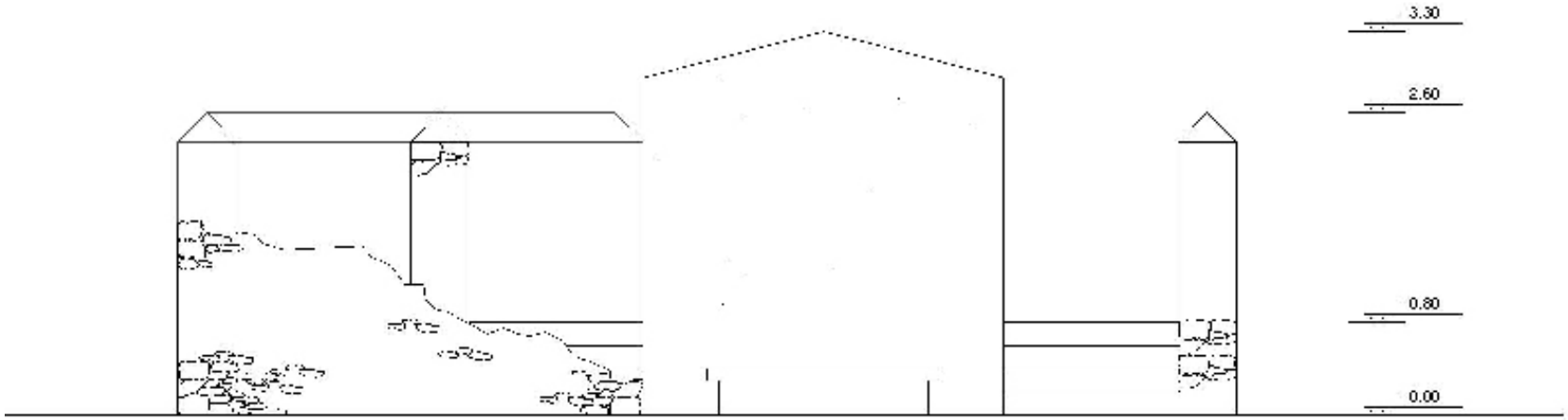
78. χώροι υγειηνής, πηγή Αρώγης - Μουρατίδης
Μακρόνησος -1997, σελ.44

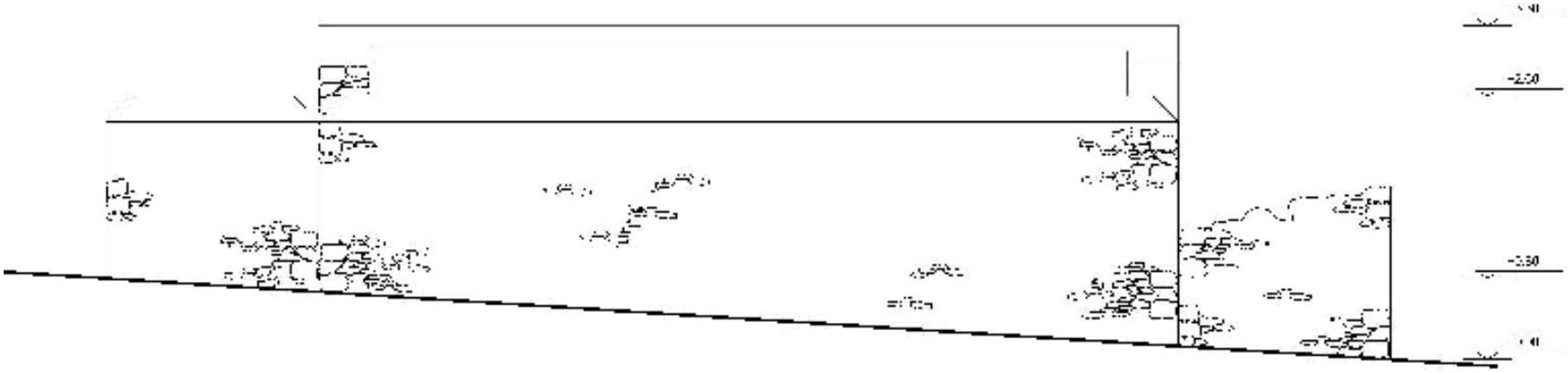
79. Αποχαίτευση λεκάνης (χέστρας),
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

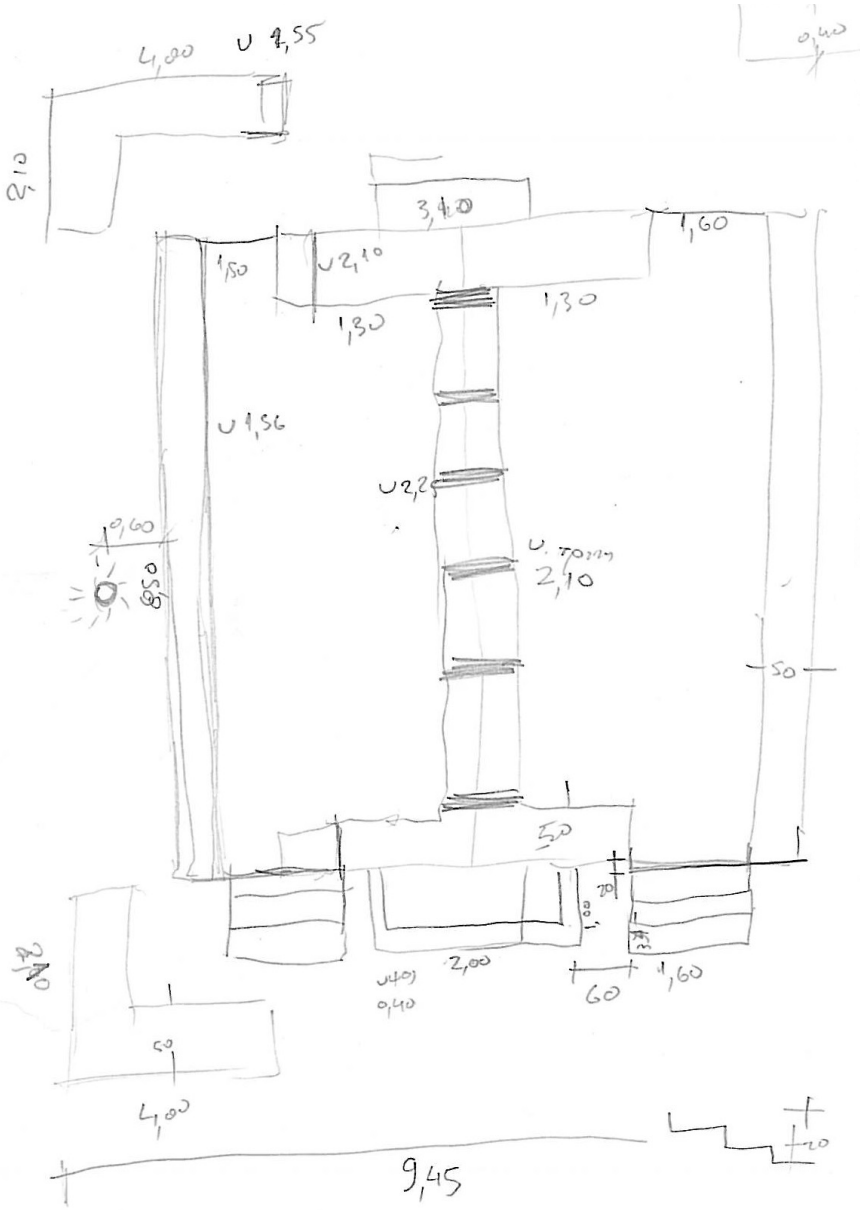
ΚΑΤΟΨΗ ΧΩΡΟΥ ΥΓΕΙΗΝΗΣ,
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

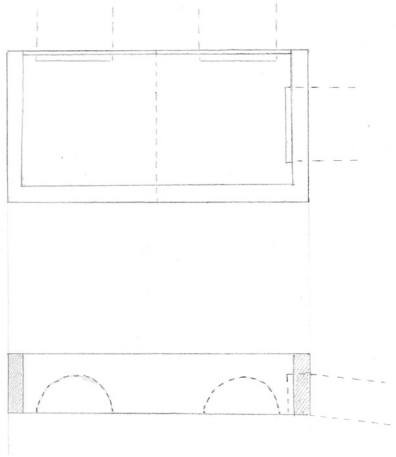
ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ ΧΩΡΟΥ ΥΓΕΙΗΝΗΣ,
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

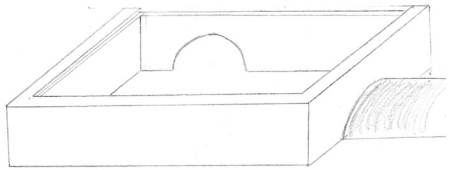

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ ΧΩΡΩΝ ΥΓΕΙΗΝΗΣ,
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

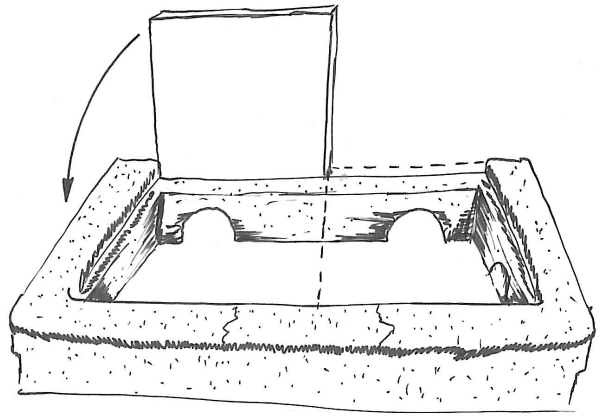

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΚΑΤΟΨΗΣ ΧΩΡΟΥ ΥΓΕΙΗΝΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

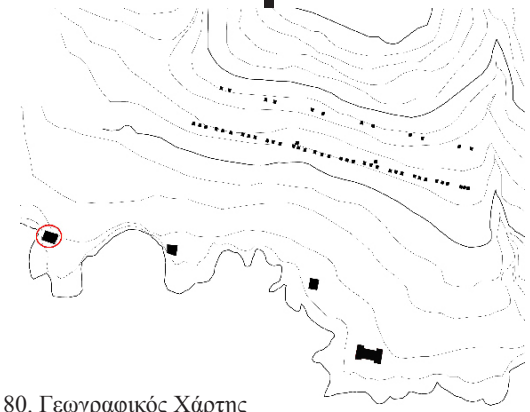

Σχέδια αποχαίτευσης
του Κ.Χριστοφοράκη

Σκίτσο αποχαίτευσης,
απο τον Κ.Χριστοφοράκη

Στην αριστερή άκρη του οικισμού έχουμε το φυλάκιο του οικισμού (φωτ.82). Ακόμα σώζεται ένα κτίσμα το οποίο χαρακτηρίζεται ως χώρος επισκεπτών, αλλά και αποθήκες τροφίμων. Σήμερα το κτίσμα αυτό βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση. Η μορφή του είναι χαρακτηριστική καθώς είναι το μόνο στο οποίο παρατηρείται η καμπύλη και στην χάραξη (φωτ.81), αλλά και στα ανοίγματα (φωτ.84). Στο χώρο της αποθήκης (φωτ.83,84), σε αντίθεση με αυτόν των επισκεπτών, τα ανοίγματα δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλα. Από την επί τόπου έρευνα διαπιστώθηκε ότι το δεύτερο κτίσμα ήταν διόροφο. Ακόμα εντοπίστηκαν ίχνη ημικυκλικής περίφραξης του χώρου μπροστά από το κτίσμα (φωτ.85).

80. Γεωγραφικός Χάρτης
Φυλάκιο
πηγή: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

81. Νοτιοδυτική όψη φυλάκιου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

82. Φυλάκιο και βάση μνημείου (λεοντάρι),
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

83. Είσοδος 2ου ορόφου αποθήκης,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

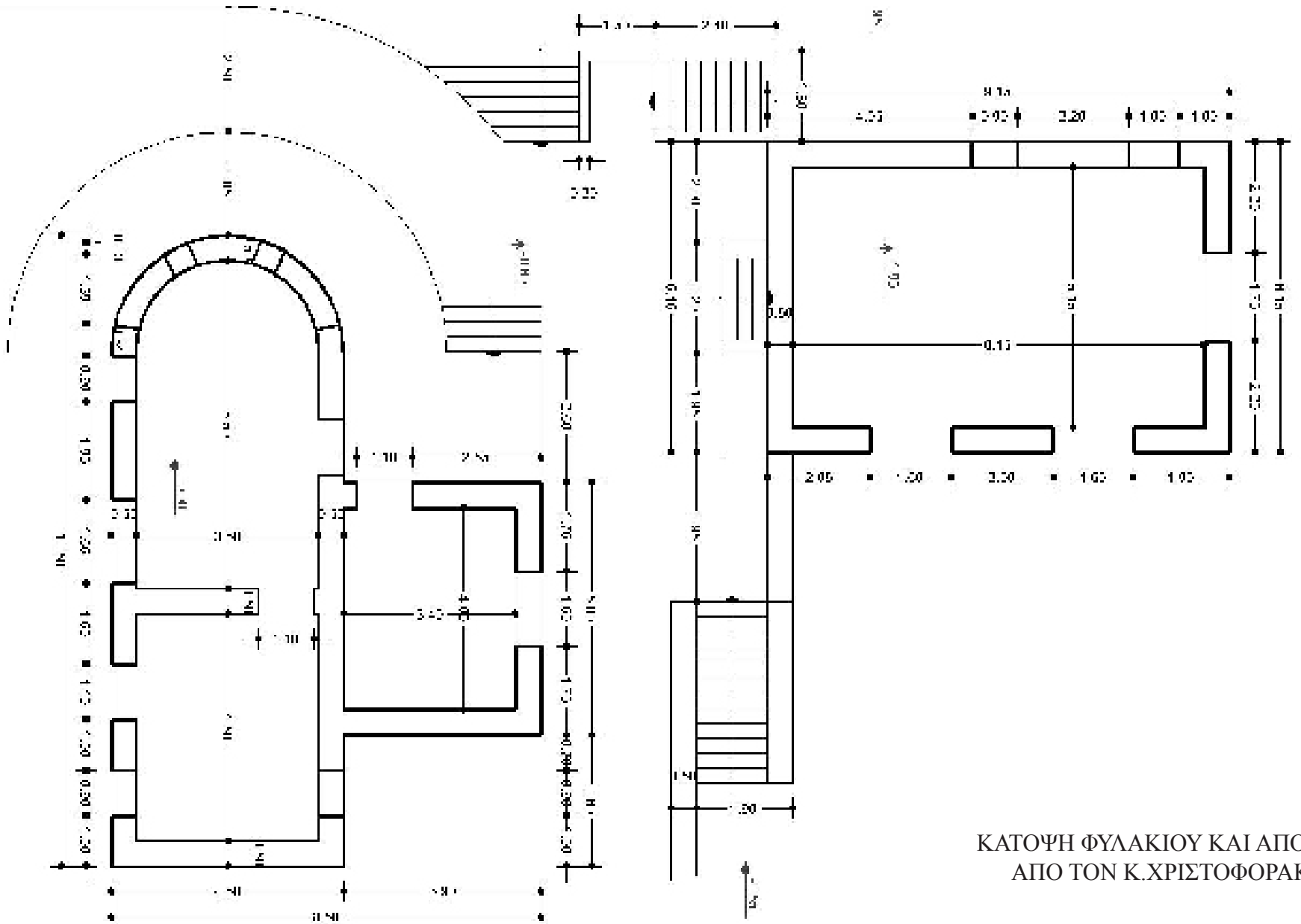
84. Στρογγυλό άνοιγμα φυλακίου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

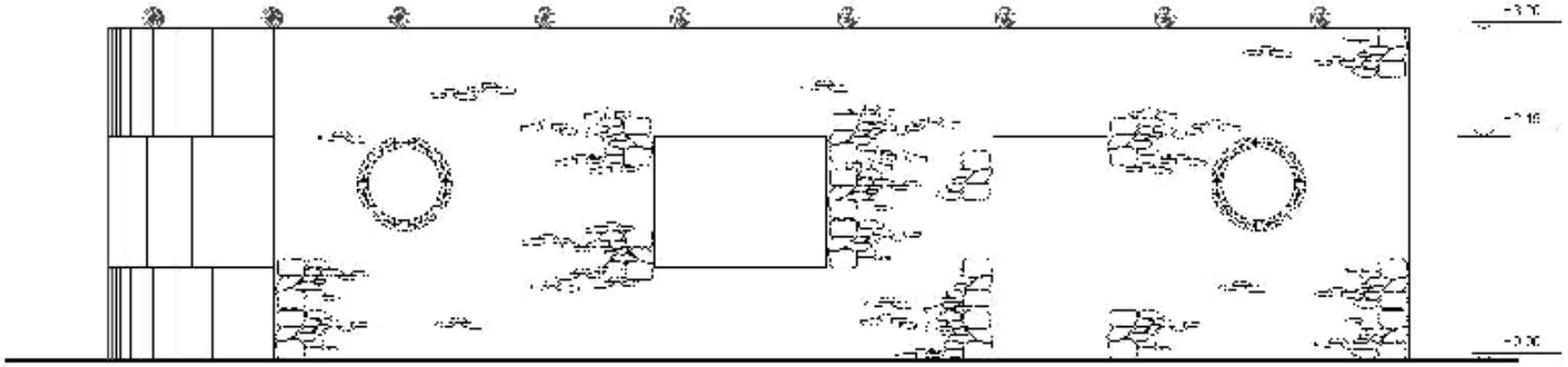
85. Ημικυκλική περίφραξη πέριξ του φυλακίου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

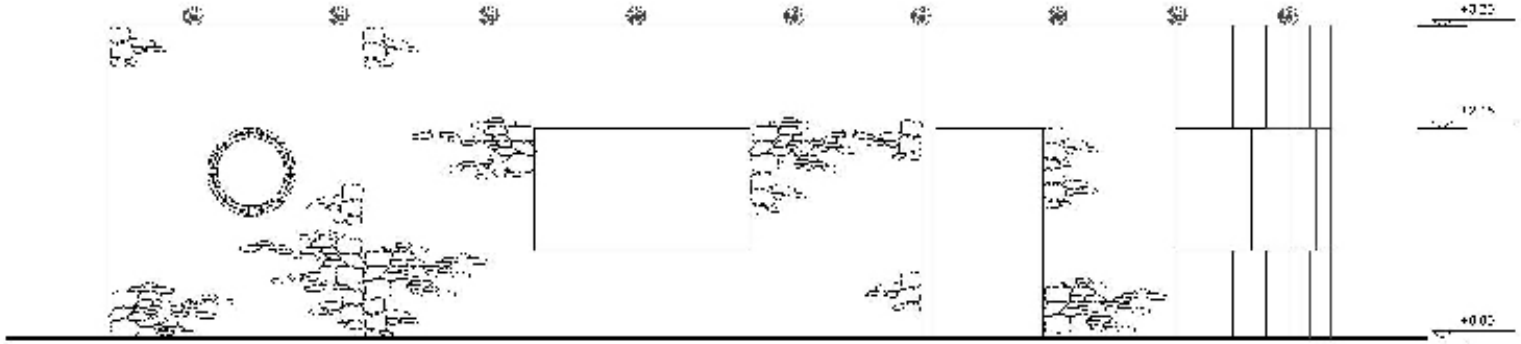
86. Πανοραμική άποψη αποθήκης φυλακίου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

ΚΑΤΟΨΗ ΦΥΛΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

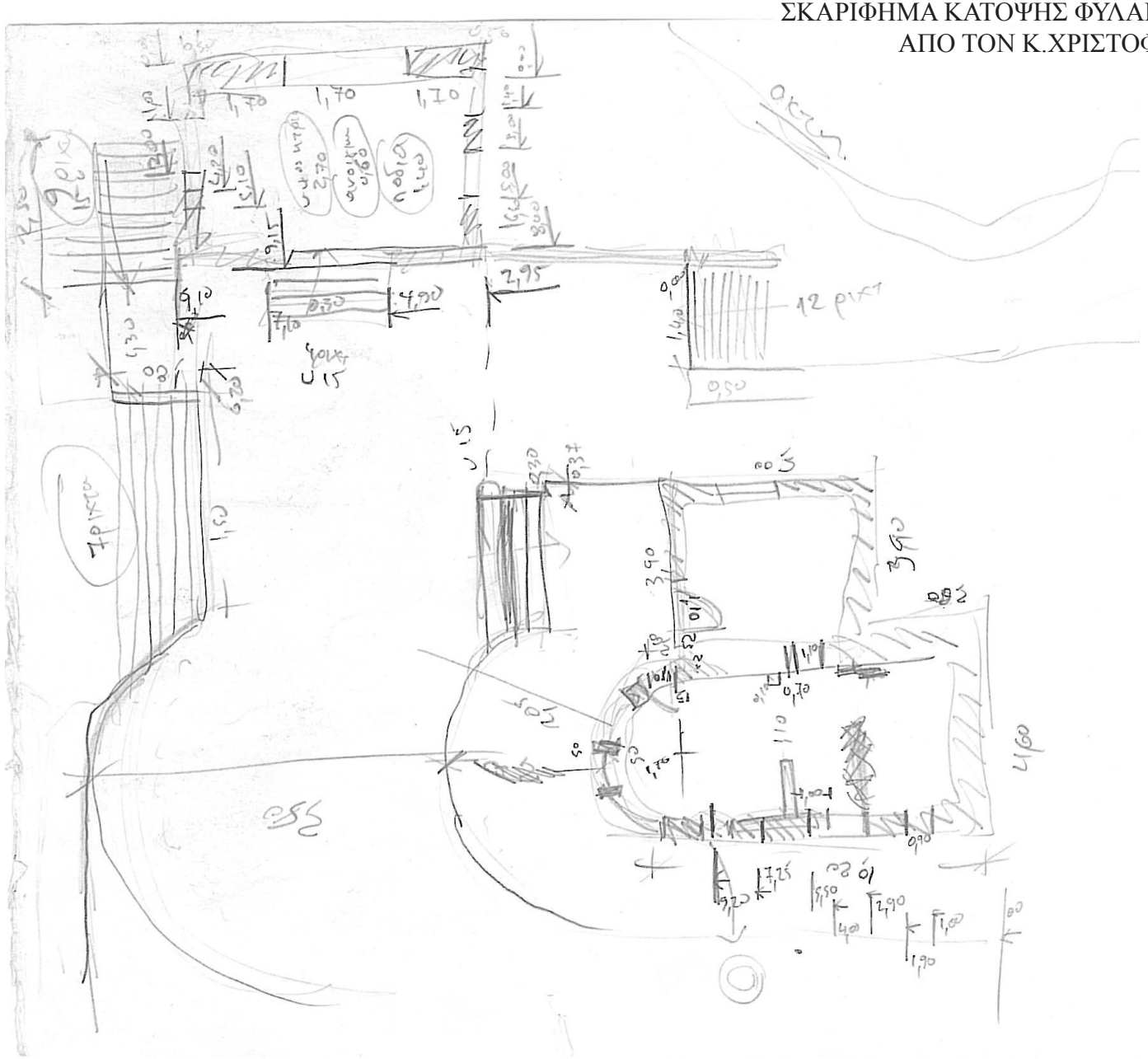

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ ΦΥΛΑΚΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

ΒΟΡΙΟΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ ΦΥΛΑΚΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ ΚΑΤΟΨΗΣ ΦΥΛΑΚΙΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΘΗΚΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ Κ.ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΚΗ

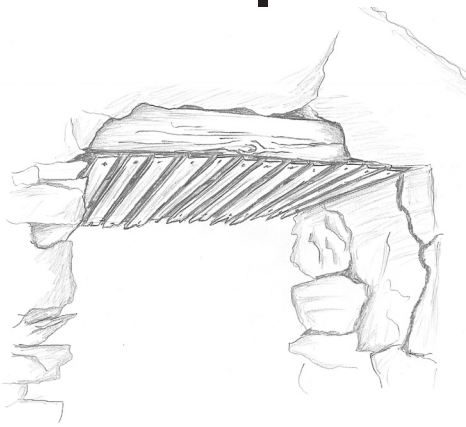
3.2 Οικοδομική ανάλυση

Τα στοιχεία της οικοδομικής ανάλυσης που ακολουθεί προκύπτουν από επί τόπου έρευνα, παρατήρηση και ανάλυση των κτισμάτων και των ερειπίων τους. Ο τρόπος κατασκευής παρουσιάζει ενδιαφέρον. Στο σύνολο τους τα κτίσματα έχουν κατασκευαστεί με ξηρολιθιά, με πέτρες που προέρχονταν από το ίδιο το νησί.

ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ

Οι πόρτες τα παράθυρα και τα κασώματα τους ήταν ξύλινα. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν σε όλες τις περιπτώσεις ανοιγμάτων τα πρέκια (φωτ.87-91). Συναντήθηκαν 3 είδη διαφορετικών πρεκιών.

- Πέτρινο. Πρόκειται για πέτρα μεγάλης διάστασης ικανή να γεφυρώσει το άνοιγμα της πόρτας. Εδραζόταν στις πλαϊνές λίθους εκατέρωθεν της πόρτας.
- Σίδερο. Σιδερένια πρέκια σώζονται μέχρι και σήμερα στα ανοίγματα των κτισμάτων.
- Ξύλινα. Με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι τα ξύλινα πρέκια. Σε αυτά που σώζονται ως σήμερα είναι έντονο το φαινόμενο του ερπυσμού που παρουσιάστηκε λόγω της μακρόχρονης ασκούμενης πίεσης από τις πέτρες.

Σκίτσο πρεκιού πόρτας,
του Κ.Χριστοφοράκη

87. Πρέκι πόρτας από ξύλο,
πηγή: προσπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

88. Πρέκι πόρτας από σίδερο και παραθύρου από σανίδα,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

89. Πρέκι παραθύρου από πέτρα,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

90. Πρέκι πόρτας από πέτρα,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

91. Πρέκι πόρτας από ξύλο,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

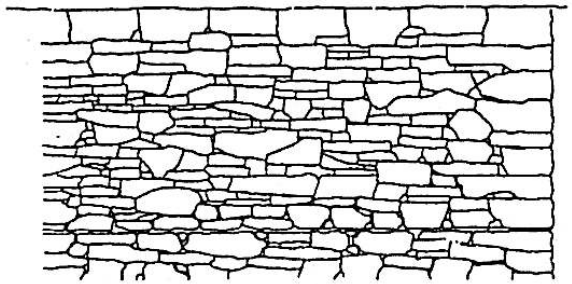
ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑ

Η τοιχοποιία είναι ξυρολιθιά.

Οι τοίχοι των κτισμάτων είναι πέτρινοι, σχηματίζονταν με έδραση των λίθων της μιας πάνω στην άλλη και στην συνέχεια καλυπτόταν με επίχρισμα από ένα είδος λάσπης παρόμοιο με το κουρασάνι, το οποίο χρησίμευε ως μόνωση. Παρατηρήται η συγκεκριμένη δόμηση τοιχοποιίας σε όλα τα κτίσματα του οικισμού, με εξαίρεση το φυλάκιο και την αποθήκη του, τα οποία βρίσκονται στη νότια πλευρά του οικισμού. Τα κτίρια αυτά είναι μεταγενέστερα των πρωαναφερθέντων κτισμάτων και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. είχε υποβάλλει πρόταση για την ανακατασκευή τους. Η ανακατασκευή δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί. Ενδιαφέρον παρατηρήται στα ανοίγματά διότι είναι στρογγιλά, κάτι το οποίο δεν έχει παρατηρηθεί ξανά σε άλλο κτίριο στο νησί. Τα συγκεκριμένα ανοίγματα είναι κατασκευαμένα από δύο στρώσεις ενός είδους τούβλου. Αρκετά εντυπωσιακό

ΣΤΕΓΗ

Κατά την επί τόπου καταγραφή εντοπίσθηκε μια στέγη από ελαφρά οπλισμένο σκυρόδεμα (φωτ.95,97) που είχε υποστεί φθορές. Οι ράβδοι του οπλισμού που χρησιμοποιήθηκε είναι φανερό πως ήταν τοποθετημένες σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους και πιθανολογήται πως οι ζημείες οφείλονται σε αυτό. Καθώς όμως στα ερείπια αρκετών κτισμάτων δεν βρέθηκαν ίχνη από σκυρόδεμα ή χάλυβα υποθέτουμε ότι ίσως υπήρχε και εναλλακτικός τρόπος κατασκευής της στέγης. Αυτός πιθανολογείται ότι ήταν από ξύλο (φωτ.94,96).

92. Ξυρολιθιά
πηγή: Εκδόσεις Μ.Γκιούρβας,
Κτιριακές Κατασκευές, Αθήνα 2007

Στρογγιλό άνοιγμα φυλακίου,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

ΠΟΔΙΕΣ

Στον οικισμό παρατηρήθηκαν αρκετά κτίσματα στα οποία υπήρχαν ανοίγματα μικρών διαστάσεων (το πολύ 0,80 m). Οι ποδιές ήταν κατασκευασμένες κυρίως από μεγάλες πέτρες και λάσπη. Οι τεράστιοι λήθοι που χρησιμοποιούνταν ήταν ο πιο διαδεδομένος τρόπος χτισήματος αυτών, διότι αφ'ενός ήταν ακριβό το σκυρόδεμα, αφ'ετέρου δεν υπήρχε η κατάλληλη γνώση σε ό,τι αφορούσε τη σκυροδέτηση. (φωτ.93)

Η ποδιές είχαν 0,70m ύψος, το πολύ, σε αρετά από τα γραφεία λόχων οι λίθοι που χρησιμοποιούνταν για τα τελειώματα των ποδιών (ως σενάζι) είχαν απομακρυνθεί, αφαιρεθεί από τη θέση τους λόγω φυσικών καταστροφών.

93. Ποδιά παραθύρου από πέτρα,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

94. Εσωτερική άποψη κτίσματος,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

95. Στέγη με ριγματόσεις και φθορές,
πηγη: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

96. Παράθυρο νοτιοανατολικής όψης,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

97. Στέγη από οπλισμένο σκυρόδεμα,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

3.3 Λοιπές λεπτομέρειες

Κατά την επίσκεψη στο νησί βρεθηκε ίχνος (φωτ.100) που πολύ πιθανών να αποτελούσε πρίζα (φωτ.98,99) για την ρευματοδότηση του οικισμού. Αποτελούνταν απο ξύλινο σκέλος απο το οποίο ξεκινούσε καλώδιο και τοποθετούνταν στον τοίχο σε μικρές τρύπες.

Στους χώρους υγειηνής παρατηρήθηκε πως υπάρχει ξύλινη κατακόρυφη δοκός σε κάθε σημείο παροχής νερού (φωτ.101,102). Πιθανολογείται οτι ίσως χρησίμευε ως βάση στήριξης ή για κάποιου είδους προστασία.

Παρατηρείται ακόμα η ύπαρξη τρυπών στους τοίχους των οικισμάτων των αξιωματικών που δημιουργούνταν απο τις καπνοδόχους των σομπών (φωτ.105). Μπορούν με ασφάλεια να τοποθετηθούν σχεδόν παντού, αρκεί να υπάρχει αρκετός χώρος και να μπορεί η καμινάδα να κατευθυνθεί σωστά προς τα έξω. Η ιδανική θέση για μια ξυλόσομπα είναι στο κέντρο του ισογείου του σπιτιού, με το μπουρί να πηγαίνει κατ' ευθείαν προς τα πάνω μέχρι την καμινάδα. Αυτός ο τύπος της εγκατάστασης εξασφαλίζει άριστη απόδοση και απαιτεί την ελάχιστη δυνατή συντήρηση. Ωστόσο, όλες οι συσκευές που χρησιμοποιούν ξύλο για να παραγάγουν θερμότητα χρειάζονται τακτικό έλεγχο ώστε να είναι ασφαλείς, αποδοτικές και καθαρές. Οι ξυλόσομπες διατίθενται σε ευρεία ποικιλία διαστάσεων και σχεδίων.

98. Εύρημα πρίζας,
πηγή: προωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

99. Εύρημα πρίζας,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

100. Υποδοχή πρίζας,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

101. Κατακόρυφη ξύλινη δοκός για βάση και στήριξη υδρορροών,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

102. Κατακόρυφη ξύλινη δοκός για βάση και στήριξη υδρορροών,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

103. Υδρορροές, πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

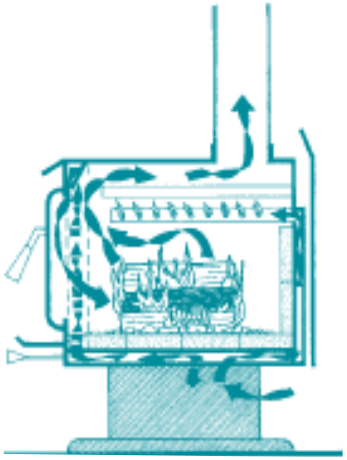
104. Υδρορροές, πηγή: προσωπικό αρχείο
Κ.Χριστοφοράκη

105. Τρύπα καπνοδόχου ξυλόσομπας,
πηγή: προσωπικό αρχείο Κ.Χριστοφοράκη

106. Ξυλόσομπα με σπαστή καπνοδόχο
πηγή: παγκόσμιος ιστός,
www.mastoremata.gr

107. Λειτουργεία ξυλόσομπας
πηγή: παγκόσμιος ιστός
www.aenaon.net/gr/content/
view/282/123/

108. Εγκατάσταση παροχής ηλεκτρικού ρεύματος
πηγή: παγκόσμιος ιστός, www.seile.gr/images/Definitely_no_replay_button_by_deviantoy.jpg

Σκοπός της πρότασης είναι η ανάδειξη του τόπου της Μακρονήσου ως τόπου ιστορικής σημασίας. Με αυτή την κίνηση θα προστατευτούν παράλληλα και οσα κτίσματα και λοιπά στοιχεία ειναι σημαντικά για να διατηρήσουν αυτή τη μνήμη ζωντανή.

Στα πλαίσια της πρότασης προβλέπεται η δημιουργία ανοικτού μουσειακού χώρου στον οικισμό Β΄ΕΤΟ. Ο χώρος θα περιλαμβάνει ένα κτίριο που θα λειτουργεί ως υποδοχή στο χώρο, απο όπου θα είναι και η είσοδος σε αυτόν.

Το προαναφρόμενο κτίριο υπάρχει ήδη.Η κατάσταση στην οποία βρίσκεται πλησιάζει τα όρια κατάρρευσης, προτείνεται η ανατήλωση και η ανακάινιση του συγκεκριμένου κτιρίου ώστε να μπορέσει να στεγάσει όλες τις λειτουρίες που απαιτούνται για να πληρεί τις προϋποθέσεις ενός χώρου υποδοχής. Τα στοιχεία τα οποία είναι μισογκρεμισμένα από τη πάροδο του χρόνου (δοκάρια, κολώνες, τοίχοι, πλάκες) πρέπει να επισκευασθούν ή ακόμα και να κτιστούν από την αρχή, με κατάλληλο για την τότε εποχή χαρακτήρα έτσι ώστε να ταιριάζει με το γύρω περιβάλλον.(*βλ. φωτογραφία 109, 110)*
Απο το σημείο αυτό, θα ξεκινάει μια πορεία που θα επιτρέπει την περιήγηση στον χώρο, συνοδευόμενη και απο σημειακές αναφορές και επεξηγήσεις.

Οι άλλοτε μισογκρεμισμένες και άλλοτε διαλυμένες αψίδες, να επισκευασθούν κα οι διάδρομοι οι οποίοι είναι γεμάτοι από βλάστιση της περιοχής, να καθαριστούν έτσι ώστε να γίνεται εύκολη στον επισκέπτη η περιήγηση *(βλ.φωτογραφία 111)*

Θα διαμορφωθούν επίσης και χώροι στάσης για ανάπαυση και παρατήρηση της πανοραμικής θέας, στους οποίους θα τοποθετηθούν πάγκοι, παγκάκια και βρίσες (πηγές) όπου δεν θα απέχουν από το ύφος της εποχής και δεν θα αλλάζουν το τοπίο *(βλ. φωτογραφία 113-115)*

Στα γραφεία των αξιωματικών θα πραγματοποιηθεί αποξύλωση των θάμνων, *(βλ φωτογραφία 112)* εκαθάριση του διαδρόμου κίνησης και αναστείλωση, επισκευή των ήδη υπάρχων κτιρίων στα οποία θα τοποθετηθούν οι μορφές τεχνών (πίνακες, φωτογραφίες, ποιήματα, τραγούδια, μαρτυρίες, καθώς και αναφορές στη μνήμη όλων αυτών που έχασαν τη ζωή τους τα χρόνια εκείνα) οι οποιές έχουν δημιουργηθεί από ανθρώπους που βίωσαν την εξορία στην Μακρόνησο. Στο τέλος της διαδρομής θα λειτουργεί αναψυκτήριο καθώς και ένα μικρό κατάστημα πώλησης αναμνηστικών.

Όλες οι λειτουργείες, εκτός απο τους χώρους υγειηνής θα στεγάζονται σε αναστηλωμένα και ανακαινισμέμα ήδη υπάρχοντα κτίσματα. Σημειώνεται οτι θα υπάρξει πολυ ήπια επέμβαση στο φυσικό τοπίο, κυρίως με ελαιόδεντρα, καθώς είναι θεμιτό να διατηρηθεί και να αποδοθεί ο χαρακτήρας του τόπου, όταν λειτουργούσε σαν τόπος εξορίας, με τον πλησιέστερο τρόπο.

109. ιδέα αναστείλωσης χώρου υποδοχής. No 1

110. ιδέα αναστείλωσης χώρου υποδοχής No 2

111. Ιδέα γραφείων αξιωματικών

112. Ιδέα αψίδας και διαδρόμων

113-115. Πρόταση δημιουργίας χώρων στάσης και ανάπαυσης του επισκέπτη με υλικά της φύσης.

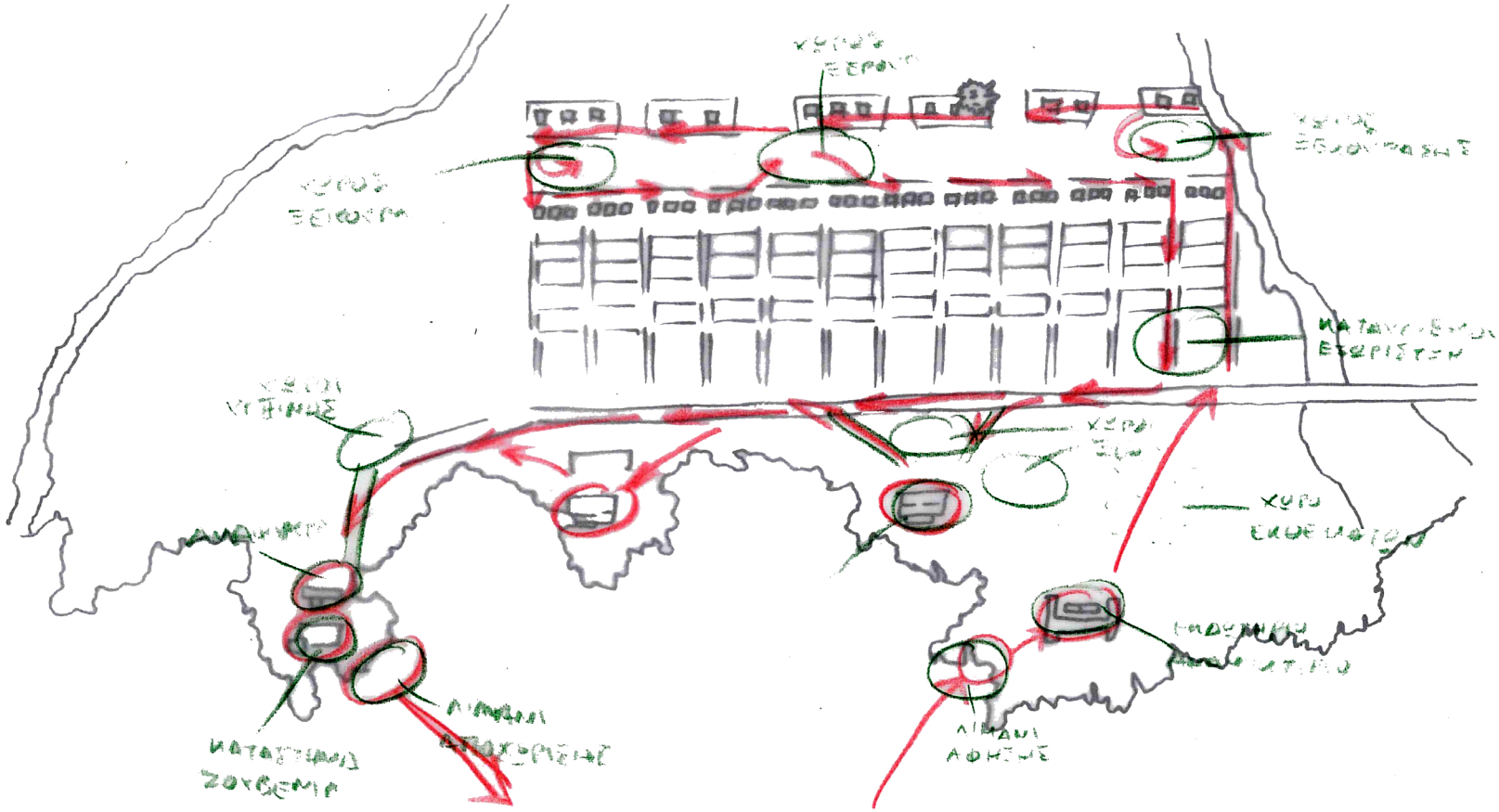
(113)

(114)

(115)

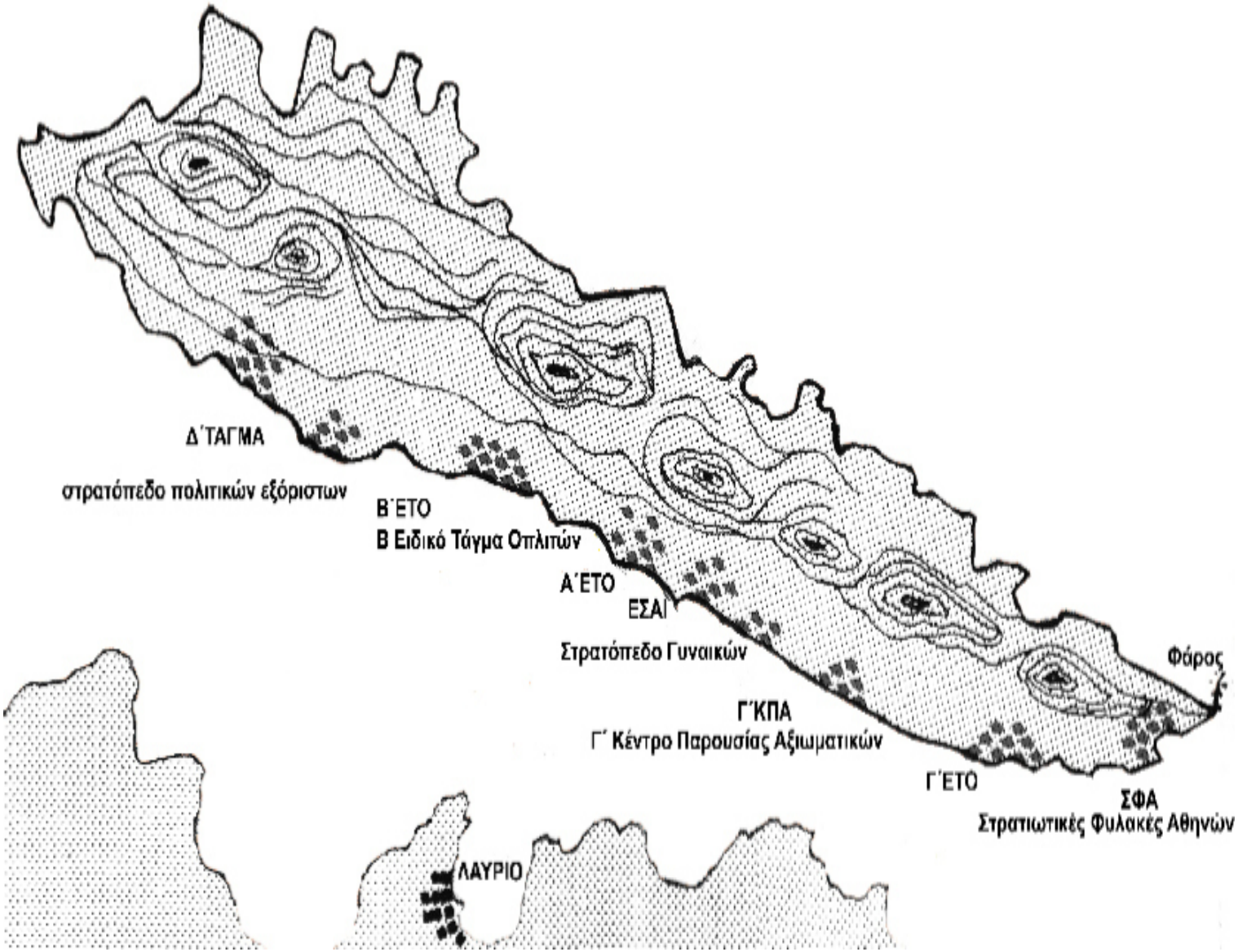

116. Σκαρίφιμα σχεδίου κίνησης και πρόταση

κόκκινο: διάδρομοι στους οποίους μπορεί ο επισκέπτης να περιηγηθεί και να παρατηρήσει το χώρο.

πράσινο: χώροι παρατήρισης του τρόπου ζώης των κρατουμένων , χώροι στάσεως και ξεκούρασης.

μαυρο: κτίσματα και διάδρομοι κίνησης όπως τους είχαν διαμορφώσει οι κρατούμενοι.

Δ΄ΤΑΓΜΑ
στρατόπεδο πολιτικών εξόριστων
Β΄ΕΤΟ
Β Ειδικό Τάγμα Οπλιτών
Α΄ΕΤΟ
ΕΣΑΙ
Στρατόπεδο Γυναικών
Φάρος
Γ΄ΚΠΑ
Γ΄ Κέντρο Παρουσίας Αξιωματικών
Γ΄ΕΤΟ
ΣΦΑ
Στρατιωτικές Φυλακές Αθηνών
ΛΑΥΡΙΟ

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρώνης - Μουρατίδης,	“Μακρόνησος”,		Αθήνα 1997
Χ.Βαγκλής,	“Μακρόνησος”,		Αθήνα 1949
Συλλογή Κειμένων	“Ιστορικό Τοπίο & Ιστορική Μνήμη”	ΦΙΛΙΣΤΩΡ	Αθήνα 2000
Schmitt - Heene	“Κτιριακές Κατασκευές”,	Μ.ΓΚΙΟΥΡΔΑΣ,	Αθήνα 2007
Συλλογή Κειμένων	“Μακρόνησος, Ιστορικός, Πολιτικός Τόπος”,	Ο ΠΟΛΙΤΗΣ,	Αθήνα 1994

Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΙΣΤΟΣ (internet)

www.aenaon.net/gr/content/view

www.dpgr.gr

www.googleearth.com

www.google_makronisos

www.kazam.gr/online/node/119232

www.l.bp.blocspot.com

www.mastoremata.gr

www.mykonostour.com/greek/kyklades/makronisos

www.ne.pasok.gr

www.pasppolitikai.gr

www.seile.gr/images/definitely.jpg

www.sitemaker.gr